

Sam Grönholm

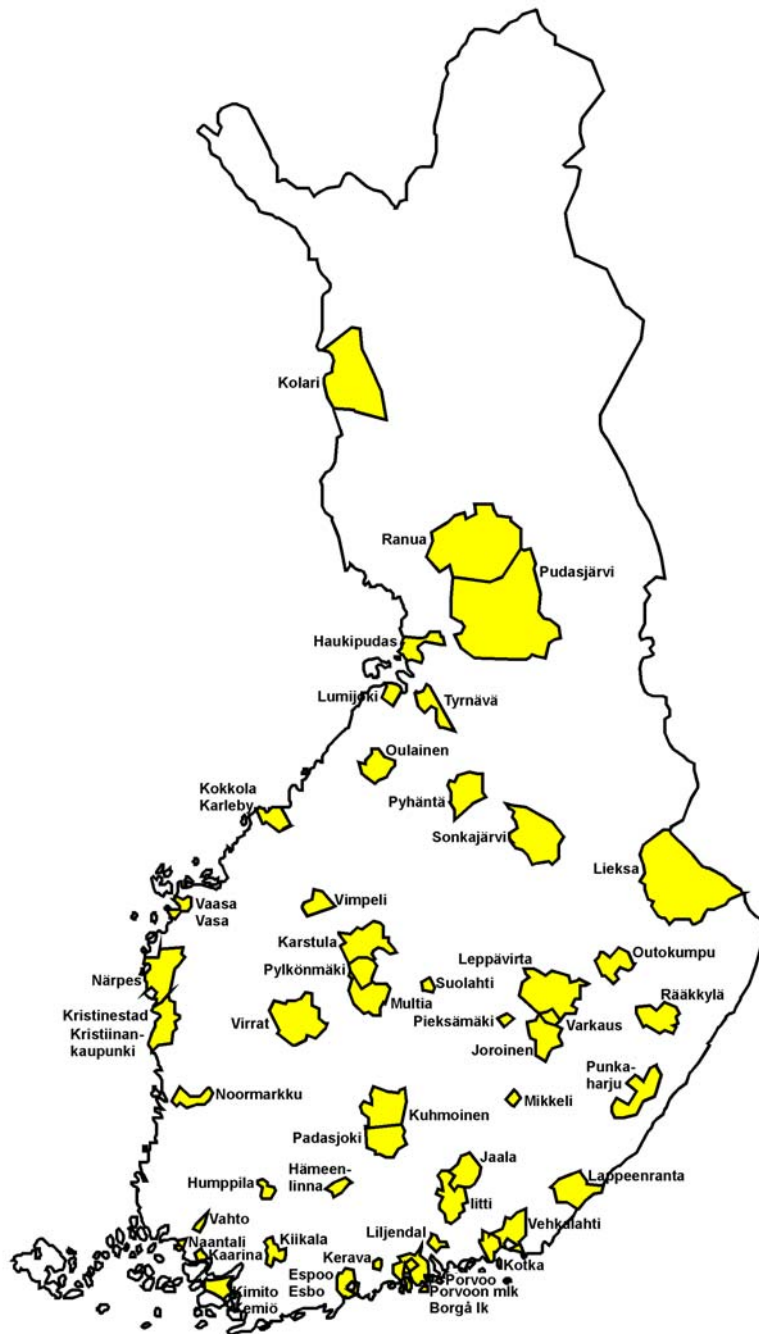
Kunnat ja kansainvälistyminen

KuntaSuomi 2004 -tutkimuksia nro 27

ISBN 952-213-025-7

Sisältö

Tiivistelmä	5
Resumé	6
Summary	7
1 Johdanto	8
2 Kunnan kansainvälistymisstrategia	10
3 Kuntaorganisaatio	16
4 Kansainväliset yhteydet	28
5 Rakennerahastot sekä muut EU-ohjelmat	39
6 Lopuksi	52
Kirjallisuus	62
Liitteet	64

KuntaSuomi 2004 -kunnat

Tiivistelmä

Sam Grönholm (2000): **Kunnat ja kansainvälistyminen** (Kommunerna och internationalisering). KuntaSuomi 2004 -tutkimuksia nro 27. Acta nro 133. Åbo Akademi & Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Tutkimusmoduli KUKA selvittää KuntaSuomi 2004 -tutkimusohjelmaan osallistuvien kuntien kansainvälistymistä. Tutkimus suoritettiin puhelinhaastatteluna syksyllä 1999. Puhelinhaastattelu rakentui neljän eri aihealueen kysymyksistä. Ensimmäinen osa kartoitti kunnan kansainvälistymisstrategiaa ja toinen osa selvitti kunnan kansainvälisten asioiden organisointia. Kolmas osa keskittyi kunnan toimintaan Euroopan unionissa ja neljäs eli viimeinen osa kunnan kansainvälisiin yhteyksiin. Kansainvälisistä asioista vastaavat viranhaltijat muodostivat tutkimuksen kohderyhmän.

Suomen kuntien kansainvälinen toiminta on perinteisesti perustunut ystävyyskuntatoimintaan, jonka juuret ulottuvat toisen maailmansodan alkuun. Nykyisessä globalisoituneessa yhteiskunnassa tapahtuu paikallistasolla lukuisia muutoksia, jotka ovat seurausta muun muassa Suomen liittymisestä Euroopan unioniin sekä kansainvälisen ilmapiirin muutoksista. Kaupungeista on näin tullut uusia toimijoita. Kuntien ja alueiden panostus kansainväliseen toimintaan voidaan nähdä keinona selviytyä integroidun Euroopan paikallisalueiden välillä vallitsevassa kilpailussa.

Kansainvälistyminen on edennyt vaihtelevalla nopeudella KuntaSuomi -kunnissa. Huomattavimmat muutokset näyttävät tapahtuneen suurissa kaupungeissa, joissa on esimerkiksi laadittu kansainvälistymisstrategiat. Pienemmissä kunnissa kansainvälistyminen ei sen sijaan ole yhtä merkityksellistä, koska kansainvälisten yhteyksien (kansainvälinen elinkeinoelämä, yliopisto, satama) tarve ei ole yhtä suuri. Tämä ei välttämättä tarkoita sitä, että kansainvälistyminen olisi pienille ja keskisuurille kunnille tulevaisuuden kannalta merkityksetöntä. Perinteiset yhteistyömuodot eivät vielä ole menettäneet merkitystään, vaikka kansainvälinen yhteistyö onkin saanut uusia muotoja ja vaikka kunnat aikaisempaa itsenäisemmin luovat yhteyksiä eri osapuoliin. Huomattava osa suomalaisten kuntien kansainvälisestä toiminnasta perustuu yhä ystävyyskuntatoimintaan.

Resumé

Sam Grönholm (2000): **Kommunerna och internationaliseringen**. Undersökningar inom KommunFinland 2004, nr 27. Acta nr 133. Åbo Akademi och Finlands Kommunförbund. Helsingfors.

I forskningsmodulen KUKA undersöks internationaliseringen i de kommuner som deltar i forskningsprogrammet KommunFinland 2004. Undersökningen utfördes i form av en telefonintervju under hösten 1999. Telefonintervjun baserades på en enkät som var indelad i fyra olika ämnesområden. Den första delen kartlade kommunens strategi inför internationaliseringen medan den andra delen berörde kommunens organisation av internationella ärenden. Den tredje delen utredde kommunens aktivitet inom den Europeiska Unionen samt den fjärde och sista delen undersökte kommunens internationella kontakter. Målgruppen för undersökningen var tjänstemän med ansvar för internationella ärenden.

De finländska kommunernas internationella verksamhet har av tradition baserats på vänortsverksamhet, vars rötter sträcker sig till andra världskrigets begynnelseår. I dagens globaliserade samhälle är den lokala nivån föremål för en hel del förändringar som tillkommit bland annat genom det finländska inträdet i den Europeiska Unionen samt genom förändringarna inom det internationella klimatet, där städerna framstår som de nya aktörerna. Att kommuner och regioner satsar på internationell verksamhet kan ses som ett sätt att överleva i den konkurrens som råder bland de lokala områdena i det integrerade Europa.

Internationaliseringen i KommunFinland-kommunerna har framskridit med en varierande hastighet. Stora städer förefaller ha upplevt de största förändringarna, utarbetat exempelvis en internationaliseringsstrategi medan internationaliseringen inte är lika avgörande för en mindre kommun eftersom behovet av internationella kontakter (internationellt näringsliv, universitet, hamn) är ej lika stort. Detta betyder nödvändigtvis inte att små- eller medelstora kommuner skulle anse internationaliseringen som betydelselös inför framtiden. Trots att det internationella samarbetet fått nya former och kommunerna mer självständigt än tidigare knyter kontakter till olika parter har de traditionella samarbetsformerna inte spelat ut sin roll. En stor del av de finländska kommunernas internationella verksamhet bygger fortfarande på vänortsverksamhet.

Summary

Sam Grönholm (2000): **Municipalities and internationalisation**. Finnish Local Government 2004 -studies No. 27. Acta No.133. Åbo Akademi & The Association of Finnish Local and Regional Authorities. Helsinki.

The study module KUKA of the research programme Finnish Local Government 2004 assesses the internationalisation of the participating municipalities. The study was carried out as a telephone interview in the autumn of 1999. Four different subject areas formed the basis for this telephone inquiry. The first one assessed the internationalisation strategy of the municipality, the second clarified how the municipality had organised its international affairs. The third concentrated on the municipality's operations in the European union and the fourth and last on the international contacts of the municipality. The officials responsible for international affairs were the target group of the study.

By tradition the international operations of Finnish municipalities have been based on town twinning, the origins of this go back to the beginning of the second world war. At local level there are numerous changes taking place in the present day globalised society as a consequence of for example Finland joining the European union and changes in the international climate, whereby towns and cities have become new actors. Municipalities and regions are now investing in international operations as a means of surviving the competition between regions in an integrated Europe.

Internationalisation has progressed at varying speeds in the Finnish Local Government municipalities. The most significant changes seem to have taken place in large cities, for example internationalisation strategies have been created there. In smaller municipalities internationalisation is, however, not so significant as international contacts (international business, university, harbour) are not needed the same way. This does not necessarily mean that small and medium-sized municipalities consider internationalisation as being of no importance regarding the future. The traditional forms of cooperation still have a role to play even though international cooperation has taken new forms and even though municipalities now make contact with various parties more independently than before. A considerable part of Finnish municipalities' international operations is still based on town twinning.

1 Johdanto

Projekti ”Kunnat ja kansainvälistyminen” (KUKA) on osa KuntaSuomi 2004 -kokonaisuutta. KuntaSuomi 2004 -tutkimusohjelma on Suomen Kuntaliiton ja viiden yliopiston sekä eräiden tutkimusyksiköiden yhteinen tutkimusohjelma. Ohjelmalla pyritään järjestelmällisesti vertailemaan kehitystä 47 valitussa kunnassa vuosina 1995–2004. KUKA-tutkimuksen tarkoitus on tuottaa kunnille tietoa mm. siitä miten kunnissa hoidetaan kansainvälisiä suhteita, kuka niitä hoitaa, minkälaisia strategioita kunnat ovat luoneet kansainvälistymistä ajatellen ja millaisiin erilaisiin kansainvälisiin projekteihin kunnat osallistuvat.

Tutkimus tehtiin puhelinhaastatteluna syksyllä 1999. Vastausprosentti oli suhteellisen korkea, 47 kunnasta 45 vastasi kysymyksiin. Tutkimuksen kohderyhmä oli kansainvälisistä kysymyksistä vastaavat virkamiehet. Käytännössä tämä tarkoitti, että pienemmissä kunnissa kysymyksiin useimmiten vastasi kunnan- tai kaupunginjohtaja (38 % tai 17 henkilöä), suurimmissa kunnissa vastuu kansainvälisistä kysymyksistä on useimmiten annettu virkamiehille (kanslia-, talous-, tutkimus-, hallinto-, suunnittelu- tai kehitysyksiköiden johtajille) (27 % kaikista vastaajista kuului tähän ryhmään). Myös kunnan/kaupunginsihteerit (18 %), suunnittelusihteerit (11 %) ja kunnan/kaupungin kamreerit (6 %) vastasivat kysymyksiin. Tutkimusmenetelmänä puhelinhaastattelu on ylimalkainen, sillä siinä haastatellaan vain yhtä henkilöä, joissakin tapauksissa kahta tai kolmea henkilöä. Vastauksia on siten joissakin tapauksissa tulkittava varauksin.

Puhelinhaastattelun pohjana oleva kyselylomake sisältää sekä avoimia että vakiokysymyksiä. Kaikkiaan varsinaisia kysymyksiä oli 24, sen lisäksi joihinkin liittyi tarkentavia alakysymyksiä. Kysely kattoi neljä eri aihepiiriä. Ensimmäinen kartoitti kunnan kansainvälistymisstrategiaa. Tärkein kysymys oli: onko kunta ylipäänsä laatinut kansainvälistymisstrategian? Jos vastaus oli kyllä, mitä se sisälsi ja ketkä olivat osallistuneet sen laadintaan? Onko kunnassa tehty analyysi kunnan vahvuuksista ja heikkouksista (SWOT)? Millä tavalla kansainvälistymisstrategia näkyy kunnan taloussuunnitelmassa?

Kyselyn toisessa osassa tarkastellaan kunnan tapaa organisoida kansainvälisten asioiden hoitoa. Onko kunnassa annettu vastuu kansainvälisten asioiden hoidosta tietyille virkamiehille tai luottamuselimille? Onko kunnassa järjestetty kansainvälistymiseen liittyvää koulutusta? Onko kunnan työntekijöille annettu mahdollisuus osallistua kansainväliseen henkilöstöröotaatioon tai virkamiesvaihtoon? Onko kunnan eri hallintoaloilla itsenäistä kansainvälistä toimintaa? Hoitaako kunta

kansainvälisiä suhteitaan yhteistyössä muiden kuntien tai maakunnanliittojen kanssa? Onko kansainvälistyminen johtanut muutoksiin yhteistyösuhteissa muiden kuntien kanssa?

Kyselyn kolmannessa osassa käsitellään kunnan aktiivisuutta suhteessa Euroopan unioniin. Kysymykset kartoittavat miten aktiivisesti kunta osallistuu eri EU-projekteihin, tärkeimpien projektien luonnetta ja niiden avulla pyritään selvittämään kunnan osuus projektien kokonaisrahoituksesta. Ketkä ovat yhteistyöosapuolia eri EU-projekteissa? Ovatko jotkut niistä EU-projekteista, joihin kunta osallistuu, syntyneet kunnan omasta aloitteesta? Kuinka suuri on kunnan yhteenlaskettu rahoituspanostus eri EU-projekteihin? Onko ryhdytty erityisiin toimenpiteisiin euroon siirtymisen johdosta?

Neljäs ja viimeinen osa kysymyksistä koskee kunnan kansainvälisiä yhteyksiä, minkälainen on kunnan ystävyyskuntatoiminta. Missä maissa ystävyyskunnat sijaitsevat? Onko kunnan edustajia vierailut ystävyyskunnassa/kunnissa, muiden maiden kunnissa tai organisaatioissa viimeisen vuoden aikana? Onko ystävyyskuntien edustajia vierailut kunnassa viimeisen vuoden aikana tai onko kunta ottanut vastaan muita virallisia ulkomaisia ryhmiä/valtuuskuntia viimeisen vuoden aikana? Osallistuuko kunta jäsenenä joidenkin kuntien tai alueiden etuja ajavien kansainvälisten yhteistyöjärjestöiden tai verkostoiden (esim. EUROCITIES ja UBC) toimintaan? Ylläpitääkö kunta itse tai muiden tahojen kanssa tiedotus- tai lobbaustoimistoa Brysselissä? Osallistuuko kunta kansainvälistymiseen liittyviin verkostoihin?

Kyselyn tuloksia esiteltäessä tarkastellaan aluksi niitä kuntia jotka ovat laati- neet oman kansainvälistymisstrategian. Seuraavaksi esitellään mahdollisia muutoksia kunnan organisaatiossa. Sitten kartoitetaan kunnan kansainvälisiä yhteyksiä ja viimeksi selostetaan kuntien aktiivisuutta Euroopan unionissa. KuntaSuomi-kunnat jaetaan kolmeen ryhmään; alle 5 000 asukkaan (16 kuntaa), 5 501–20 000 asukkaan (19 kuntaa) ja yli 20 000 asukkaan (10) kuntiin. Muissa KuntaSuomi-projekteissa käytetään samaa luokitusjärjestelmää. Näin saadaan havainnollinen kuva siitä onko kuntaryhmien välillä eroavaisuuksia kansainvälistymiseen liittyvissä asioissa. Tutkittavat kunnat jaetaan sen lisäksi kahteen ryhmään sen mukaan, onko kunta laatinut kansainvälistymisstrategian vai ei. Tällöin voidaan tarkastella mahdollisia eroavaisuuksia näiden kahden ryhmän välillä.

2 Kunnan kansainvälistymisstrategia

KuntaSuomi-kunnista noin neljännes (24,4 %) ilmoitti kyselyhetkellä syksyllä 1999 laatineensa kansainvälistymisstrategian. Niistä kaupungeista, joilla oli kansainvälistymisstrategia laadittuna yli puolet (7/11) kuului yli 20 000 asukkaan kuntakoluokkaan. Nämä olivat kaupunkeja, joilla on vahva asema talouden ja kulttuurin alalla, kansainvälinen talouselämä tai ovat yliopistokaupunkeja. Harald Baldersheim ja Krister Ståhlbergin päätyvät kirjassaan ”Nordic Region Building in a European Perspective” samanlaiseen oletukseen:

”Internationally active municipalities are modern tertiary urban economies. They have a varied economic as well as cultural base. These centres have both the resources and the need for international relations. They have the resources and opportunities to engage in such activities by long tradition and also through concentration of economic activity. They have the need for internationalisation in order to position themselves in the changing European division of work.”
(Baldersheim & Ståhlberg 1999)

Suunnittelu on eräs tapa tehdä järkiperaisii, rationaalisia päätöksiä (Ståhlberg 1975). Tunnusomaista järkiperaiselle päätöksenteolle on että vallitsevien rajoitusten puitteissa pyritään tekemään paras mahdollinen päätös tai paras yhdistelmä päätöksiä, toisin sanoen tekemään sellaisia päätöksiä, joilla tyydytetään suurin mahdollinen tarve (Ståhlberg 1975). Rationaalisten päätösten tekeminen edellyttää, että (1) tavoitteet selvitetään, (2) mahdolliset keinot määritellään, (3) päätetään näiden keinojen seuraukset sekä (4) valitaan ne keinot, jotka parhaiten johtavat tavoitteiden toteutumiseen (Ståhlberg 1975).

Ne kunnat, jotka tänään väittävät laatineensa kansainvälistymisstrategian pyrkivät näin ollen tekemään rationaalisia päätöksiä kansainvälistymisstrategian avulla. Kunta tai kaupunki, joka on laatinut kansainvälistymisstrategian on tänään samassa asemassa kuin kaupunki, joka 1970-luvulla kehitti ja laati kuntasuunnitelman, toisin sanoen ollaan pitkän tien alkumetreillä.

Seuraavat kaupungit ilmoittivat laatineensa kansainvälistymisstrategian: Espoo, Iitti, Kerava, Kotka, Lappeenranta, Mikkeli, Naantali, Oulainen, Pieksämäki, Vaasa ja Varkaus. Kansainvälistymisstrategian sisältö oli vaihteleva. Jotkut strategiat ovat lähinnä teknisiä laadultaan, niistä selviää esimerkiksi miten kerättyä pääomaa voidaan käyttää valikoituihin projekteihin. Jotkut strategiat määrittele-

vät sekä tavoitteita että yhteistyömuotoja kansainvälistymiselle. Niissä käsitellään mm. seuraavia asioita: kaupungin toimenpiteet kansainvälistymisen kehittämiseksi, talouselämän monipuolistaminen, suunnittelutyö, toimintasuunnitelman laatiminen, kansainvälistymisstrategia käytännössä, kaupungin tehtävät kansainvälistymiseen liittyvissä asioissa ja kaupungin valmiuksien kehittäminen tällä alalla.

Kunnat ilmoittavat kansainvälistymisstrategian tärkeimmiksi suuntaviivoiksi talouselämän kansainvälistymisen, yhteyksien solmimisen lähialueisiin ja Eurooppaan; kaikki tämä edistää kunnan elinkeinoelämää. Yrityksillä on keskeinen osa kansainvälistymiskehityksessä, tämä ilmenee mm. Lappeenrannan kansainvälistymisstrategiasta. Keravan, Iitin, Kotkan, Lappeenrannan, Oulaisten ja Vaasan kansainvälistymisstrategiat painottavat kuntalaisten ja kuntatyöntekijöiden koulutuksen merkitystä. Muita tärkeitä seikkoja ovat osallistuminen EU-projekteihin sekä turismin, kulttuurin ja kansainvälisten verkostoiden merkityksen kasvu.

Ennen kaikkea kaupungin- tai kunnanjohto (tässä tapauksessa kaupungin/kunnanjohtajat sekä kaupungin/kunnanhallitus) osallistui kansainvälistymisstrategian laadintaan. Sen lisäksi strategian laatimiseen osallistui usein erilaisia työryhmiä ja toimikuntia. Työryhmien tai toimikuntien jäsenenä on toiminut mm. ammattikorkeakoulun johtohenkilöitä, kunnallisten yritysten edustajia, kaupungin kamreeri, kaupunginsihteeri, elinkeinoasiamies, kaupunginarkkitehti, yläasteen ja lukion rehtorit, EU-koordinaattorit ja ulkopuolisia konsultteja. Espoo ilmoittaa, että kunnan jokainen hallintoala on laatinut oman kansainvälistymisstrategiansa.

Kansainvälistyminen näyttää olevan irrallaan kunnan muusta toiminnasta. Melkein puolet kaupungeista (5/11 tai 45 %) ilmoitti, että kansainvälistymisstrategia ei sisällynyt toiminta- ja taloussuunnitelmaan. Todennäköinen selitys tälle on, että monet kunnat jotka ovat laatineet kansainvälistymisstrategian, ovat aivan kansainvälistymisprosessin alkutaipaleella. Kansainvälistyminen on suhteellisen uusi ilmiö paikallisella tasolla. Esimerkiksi Naantalissa, Iitissä, Keravalla ja Mikkelissä kansainvälistymisstrategioista ilmenee, että prosessi on vasta alullaan. Iitissä halutaan edistää myönteistä suhtautumista kansainvälistymiseen kaikilla kunnan tasoilla. Mikkelissä kansainvälistymisstrategia on puolivalmis. Naantali puolestaan ilmoittaa, että kaupungin strategia on luonteeltaan vain tekninen, kun taas Keravalla painotetaan yhteyksien luomisen tärkeyttä lähialueisiin ja Eurooppaan.

Kuntakoolla on merkitystä sille, ovatko kunnat laatineet kansainvälistymisstrategian; tämä ilmenee seuraavasta taulukosta.

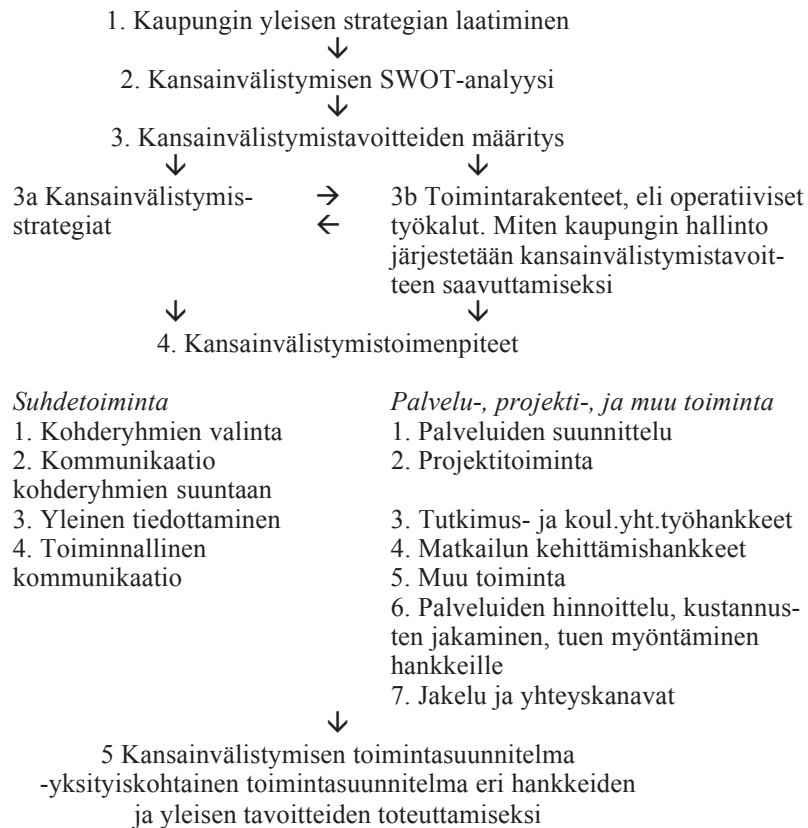
Taulukko 1. Kaupungit/kunnat, joissa on laadittu kansainvälistymisstrategia (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko (N = 45)	lkm	%-osuus
< 5 500 as.	0	0 %
5 501–20 000 as.	4	21 %
> 20 000 as.	7	70 %
Yhteensä	11	24 %

Keskisuurten ja suurten kuntien välillä vallitsee myös suuria eroja kansainvälistymisstrategian sisällön suhteen. Tämä ei ole mikään yhteensattuma. Kunnan koko heijastuu yleensä strategian laadinnassa. Suurten kuntien kuten Lappeenrannan, Kotkan ja Espoon kansainvälistymisstrategiat ovat sisällöltään laajoja ja moninaisia. Pienillä kaupungeilla kuten Naantalilla, Iitillä ja Oulaisilla ei ole yhtä yksityiskohtaisia strategioita kuin suurilla kaupungeilla.

Tärkein syy miksi pienet ja keskisuuret kunnat eivät tänä päivänä ole laatineet kansainvälistymisstrategioita on, että niillä ei ole samanlaista tarvetta kansainvälistyä. Pieniltä kunnilta puuttuu tavallisesti kansainvälinen elinkeinoelämä, yliopisto ja usein myös satama. Nämä tekijät ovat tärkeitä perusteita kansainvälistymiskehitykselle. Pienempien kuntien kansainvälinen toiminta painottuu useimmiten ystävyyskuntatoimintaan sekä toimimiseen rakennerahastoissa.

SWOT-analyysi (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) on tehty 27 kunnassa, eli 60 prosentissa kyselyyn osallistuvista kunnista. Kansainvälistymisstrategian omaavista yhdestätoista kaupungista kahdeksalla (72 %) on SWOT-analyysi. Selitys sille, että kansainvälistymisstrategian omaavilla kunnilla SWOT-osuus on suurempi kuin muilla kunnilla on, että kansainvälistymisstrategian laadinta yleensä vaatii kunnan vahvojen ja heikkojen puolien kartoitusta. Tämä sama ilmenee myös seuraavasta teoreettisesta kuviosta. Kuvio perustuu kirjaan ”Kaupunkien kansainvälistymisen parhaat käytännöt” (Berghäll & Aronen 1998).

Tämä teoreettinen kuvio havainnollistaa sitä tosiasiaa, että toimintaympäristö vaikuttaa kansainvälistymisstrategian laadintaan. Suunnittelu vaikeutuu ja monimutkaistuu mitä suuremmasta kunnasta on kyse (Ståhlberg 1975). Toisaalta mitä pienempi ja yhtenäisempi kunta, sitä pienempi on tarve suunnitella, mutta sitä helpompi on suunnitella. Mitä helpompaa suunnitteleminen on, sitä hyödyttömämpää suunnittelun voidaan sanoa olevan, toisin sanoen sitä vähemmän suunnitelmat parantavat päätösten laatua (Ståhlberg 1975).

Tutkitut kunnat ilmoittivat SWOT-analyysin mukaiseksi tärkeimmäksi vahvuudeksi kunnan maantieteellisen sijainnin, toisin sanoen hyvät liikenneyhteydet. Kunta sijaitsee esimerkiksi jonkun suuren liikenneväylän tai vesistön läheisyydessä, mikä suo hyvät tie- ja laivayhteydet. Monessa kunnassa pidettiin vahvuutena sitä, että ne pystyivät tarjoamaan hyvät koulutusmahdollisuudet. Kunnat painottivat myös, että niillä on hyvä tietämys elinkeinoelämästä. Sen lisäksi kunnat korostivat, että ne voivat tarjota laadukkaita ja kilpailukykyisiä kunnallisia peruspalveluja, esim. hoito- ja terveysalalla.

Heikkouksien osalta kunnissa mainittiin tavallisimmin yksipuolinen elinkeinorakenne ja väestön ikärakenne. Jotkut kunnat mainitsivat myös, että väestöpohja on liian kapea, mikä vaikuttaa verotuloihin. Maantieteellinen sijainti koettiin myös joissain kunnissa haittatekijäksi; esim. Lumijoen ja Pudasjärven sijainti Oulun kupeessa voidaan nähdä sekä etuna että haittana. Pari kuntaa mainitsi myös kunta-laisten alhaisen koulutustason heikkoudeksi ja haitaksi kehitykselle.

Taulukko 2. KuntaSuomi-kuntien tekemien SWOT-analyysien edut ja haitat.

Edut	Haitat
Kunnan maantieteellinen sijainti	Kunnan maantieteellinen sijainti
Elinkeinoelämän korkea koulutustaso	Yksipuolinen elinkeinoelämä
Hyvät koulutusmahdollisuudet	Alhainen koulutustaso
Kilpailukykyiset kunnalliset peruspalvelut	Ikärakenne
Puhdas luonto	Kapea väestöpohja
Hyvät liikenneyhteydet	Poismuutto (nuoret ja hyvinkoulutetut)

Suomalaiset kaupungit painottavat yleensä seuraavia vahvuuksia: suhteellisen korkeatasoinen ja toimiva infrastruktuuri, kansainvälisessä vertailussa suomalaisilla kunnilla on itsenäinen asema, korkea sosiaalinen pääoma, turvallisuus ja puhdas ympäristö. Heikkouksina pidettiin mm. maantieteellistä sijaintia, muuttovirtaa joka vähentää veropohjaa, pieniä markkinoita, vaikeaa suomen kieltä ja kylmää ilmastoa (Berghäll & Aronen 1998).

Vertailtaessa kuntakokoa ja SWOT-analyysin tehneitä kuntia nähdään joitain eroavaisuuksia. Erot pienten, keskisuurten ja suurten kuntien välillä eivät ole yhtä

silmäänpestäviä kuin taulukossa 1, jossa kansainvälistymisstrategian laatineet kunnat oli luokiteltu kuntakoon mukaan.

Taulukko 3. SWOT-analyysin tehneet kunnat/kaupungit (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko (N = 45)	lkm	%-osuus
< 5 500 as.	8	50 %
5 501–20 000 as.	11	58 %
> 20 000 as.	8	80 %
Yhteensä	27	60 %

Yhtä monta pientä, keskisuurta ja suurta kuntaa on periaatteessa tehnyt SWOT-analyysin, jos ei huomioida prosenttijakaumaa. Esiitettyjen lukujen perusteella voidaan väittää, että tarve tehdä SWOT-analyysi on yhtä suuri kaikissa kolmessa kuntaryhmässä, vaikkakaan useimmat kunnat eivät ole laatineet kansainvälistymisstrategiaa. Tämä voidaan luultavammin selittää itse SWOT-analyysillä; sen tehtävähän on antaa kunnalle tietoa heikkouksista, vahvuuksista, mahdollisuuksista sekä kuntaa tulevaisuudessa ehkä kohtaavista uhista. Sen lisäksi SWOT-analyysejä joissain tapauksissa voidaan katsoa olevan ”muoti-ilmiö”. Edut ja haitat koetaan suunnilleen samoina kaikissa kunnissa.

Yhteenveto

KuntaSuomi-kunnissa kansainvälistyminen on edennyt eri tahtiin. Kunnan koko ja toimintaympäristö vaikuttavat halukkuuteen solmia kansainvälisiä yhteyksiä ja kansainvälisen toiminnan merkityksen sisäistämiseen kunnan tavanomaisessa toiminnassa. Yleensä suuret kaupungit Espoo, Vaasa, Kotka ja Lappeenranta ovat edenneet pidemmälle kansainvälistymisprosessissa. Nämä kunnat/kaupungit myös mainitsevat, että kansainvälistymisstrategia on osa toiminta- ja taloussuunnitelmaa. Espoon toiminta- ja taloussuunnitelmassa kansainvälistymisstrategian tavoite ilmenee haluna kehittää kaupungin tietoja ja taitoja sekä elinkeinoelämän poliittisen painostuksen huomioon ottamisena. Vaasassa kansainvälistymisstrategian avulla tuetaan rahallisesti eri kansainvälistymishankkeita ja kaupungista pyritään kehittämään koko Länsi-Suomen kansainvälistymiskeskus.

Eräs kannustin koko kansainvälistymisprosessille on niin sanotun kolmannen tason luominen (paikallinen ja alueellinen) Euroopan unionin yhteyteen. EU-komissio on hyväksynyt toimintaperiaatteet, joilla halutaan edistää alueellista kehitystä unionissa. Tavoitteiden saavuttamiseksi on luotu rahoitusjärjestelmiä, erilaisia tukiohjelmia, mm. tavoiteohjelmat 2, 5b ja 6 (ohjelmakaudella 1995–99). Niin sanotun kolmannen tason syntyyn on niin ikään ratkaisevasti vaikuttanut yhteis-

ten markkinoiden luominen. Yhteiset markkinat asettavat paikalliset yksityiset yritykset uuden tilanteen eteen, mutta samalla on myös luotu uusia mahdollisuuksia julkisten tarjouskilpailujen kautta (Klausen 1998). EU:n myötä paikallisen tason merkitys on kasvanut, ja kunnat sekä varsinkin suuret kaupungit ovat olleet enemmän tai vähemmän pakotettuja kehittämään kansainvälistymisstrategioitaan. Kansainvälistyminen on ennen kaikkea keino, jolla kaupunki voi selviytyä tämän päivän globalisoituvassa maailmassa ja kovenevassa kilpailutilanteesta eri paikallisten alueiden välillä (Berghäll & Aronen 1998).

Kansainvälistymisen ulkoisten (EU) ja sisäisten (elinkeinoelämä, yliopisto, satama) vaikuttimien lisäksi on olemassa eräs tärkeä tekijä: kunnan/kaupungin ulospäin suuntautuva aktiivisuus on hyvin riippuvainen kunnan johdon jäsenten aloitekyvystä (Jerneck 1999). Tutkija Linda Berg Göteborgin yliopistosta (CER-GU Centrum för Europaforskning vid Göteborg Universitet) on tutkimuksessaan ruotsalaisten kuntien aktiivisuudesta EU-kysymyksissä esittänyt hypoteesin, että yksittäisillä tekijöillä tai henkilöillä on suuri merkitys kunnan toiminnalle EU-kysymyksissä, mikä selittää miksi jotkut kunnat ovat aktiivisempia kuin toiset. Tutkittaessa sekä poliittisia että taloudellisia toimintatapoja hypoteesi sai tukea (Berg 1999). Yksittäisillä henkilöillä on suuri merkitys, varsinkin pienissä ja keskisuurissa kunnissa. Monet pienistä ja keskisuurista kunnista näyttävät olevan hyvinkin riippuvaisia harvojen aktiivisten henkilöiden/toimijoiden toiminnasta.

Lopuksi voidaan todeta, että kansainvälistymisstrategian on useimmiten laatinut suurempi kaupunki. Syinä tähän ovat sekä ulkoiset että sisäiset tekijät. Mutta on todettava, että paikallistason kansainvälistyminen on lähtenyt toden teolla liikkeelle vasta viimeisten vuosien aikana ja syynä on ennen kaikkea Suomen EU-jäsenyys, joka asettaa yhä suurempia vaatimuksia myös paikallistasolle. Iskulauseet kuten hajauttaminen ja kolmas taso ovat tulleet yhä suosituimmiksi. EU:n mukanaan tuomat muutokset ovat pakottaneet kunnat/kaupungit mukautumaan uuteen tilanteeseen. Kuntaorganisaatiota on tietyiltä osin muutettava; perustetaan esimerkiksi tietty elin, joka vastaa kansainvälisistä kysymyksistä, tai henkilöstölle annetaan mahdollisuus osallistua kansainväliseen virkamiesvaihtoon. Seuraavassa luvussa käsitellään näitä muutoksia ja katsotaan miten yleisiä ne todella ovat.

3 Kuntaorganisaatio

Kunnallinen organisaatio on keskeinen osa hyvinvointivaltiota. Tänä päivänä yhteiskunta on globaalisoitunut tavalla, joka luo paikallistasolla muospaineita. Suomen liittyminen Euroopan unioniin sekä muutokset kansainvälisessä ilmapiirissä ja yhteisössä, missä kaupungit ovat nousemassa uusiksi kehitystekijöiksi, lisäävät muospaineita. Kuntien lisääntynyt panostus kansainväliseen toimintaan voidaan nähdä keinona selviytyä yhdyntyneen Euroopan paikallisten alueiden yhä kove-nevassa kilpailussa. Jotta kunnat voisivat sopeutua uuteen ilmapiiriin, niiden on muutettava kunnallista organisaatiotaan.

Niille virkamiehille, jotka kunnassa olivat vastuussa kansainvälisistä asioista, esitettiin kyselyssä kaikkiaan yhdeksän tähän aiheeseen liittyvää kysymystä. Tulosten esittely seuraa samaa kaavaa kuten aikaisemminkin: kunnat on jaettu kolmeen ryhmään asukasluvun mukaan. Sen lisäksi tarkastellaan myös kansainvälistymisstrategian omaavien kuntien prosenttijakautumia.

Ensimmäinen kysymys kuului: Onko kuntanne organisaatiossa erillinen kansainvälisistä asioista vastaava yksikkö, tai yksikkö, joka muiden tehtävien lisäksi hoitaa myös kansainvälisiä asioita? Vain joka viides kunta (18 %) vastasi, että heillä on yksikkö, joka vastaa kansainvälisistä asioista. Enemmistö (6/8 tai 75 %) näistä kunnista oli sellaisia, jotka olivat laatineet kansainvälistämisstrategian. Tämä on seurausta siitä, että kansainvälistymisstrategian omaavilla kunnilla oli muita suurempi tarve luoda yksikkö hoitamaan kansainvälisiä asioita.

Mikään tietty yksikkö ei ollut ylitse muiden, eli useimmiten vastuu oli annettu jollekin jo olemassa olevalla yksiköllä kuten esimerkiksi suunnittelu- ja kehitysyksiköllä, kaupunginkanslialle tai kunnanhallitukselle – omat erilliset kansainväliset toimistot olivat harvinaisia. Mielenkiintoa herättää ryhmään muut kuuluvat Hämeenlinna ja Vimpeli, joilla on oma yksikkö kansainvälisten asioiden hoitamista varten. Tässä tapauksessa Hämeenlinna on erityisen mielenkiintoinen, sillä kaupunki on Suomen mittakaavassa suuri moderni kaupunki, jonka olisi oletta-nut laatineen kansainvälistymisstrategian. Mutta Hämeenlinna on valinnut toisen-laisen tien: kaupunki on mukana kansainvälisessä verkostossa nimeltä ”Cities of Tomorrow”.

Keväällä 1993 Hämeenlinnan kaupunki oli saksalaisen Bertelsmann-säätiön järjestämän kansainvälisen paikallishallinnon demokraattisuutta ja tehokkuutta koskevan arvioinnin kohteena. Säätiön karsintaprosessin tuloksena loppukilpailuun

pääsi 11 kaupunkia ympäri maailmaa Hämeenlinna mukaan lukien. Vuonna 1995 Bertelsmann-säätiön listalle päässeiden kaupunkien kesken muodostettiin kansainvälinen verkosto ”Cities of Tomorrow”, jonka toiminnassa Hämeenlinna on edelleen aktiivisesti mukana ... (www.htk.fi/sotke/malli.htm, 10.02.2000).

Jos tarkastellaan kuntakokoa ja kansainvälisten asioiden hoitamisesta vastaavan yksikön perustamista, voidaan todeta, että kansainvälisen yksikön perustanut kaupunki on suuri, yli 20 000 asukasta (kolmessa tapauksesta neljästä), ja sillä on aiemmin mainitun mukaisesti kansainvälistymisstrategia. Kuudestatoista alle 55 000 asukkaan KUKA-kunnasta ainoastaan yksi, Vimpeli, on perustanut yksikön vastaamaan kansainvälisistä asioista; tässä tapauksessa kunnanhallitukselle oli annettu vastuu myös näistä kysymyksistä. Vimpeli edustaa suhteellisen tyypillistä pikkukaupunkia, jolla ei ole niin suurta tarvetta kansainvälistymiseen kuin suuremmalla kaupungilla. Kansainvälistyminen lähtee Vimpelillä alueellisesta yhteistyöstä, osallistumisesta 5 b rakennerahaston toimintaan sekä ystävyyskuntatoiminnasta.

Taulukko 4. Kunnat, jotka ovat perustaneet yksikön hoitamaan kansainvälisiä asioita (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko (N = 45)	lkm	%-osuus
< 5 500 as.	1	6 %
5 501–20 000 as.	2	11 %
> 20 000 as.	5	50 %
Yhteensä	8	18 %

Taulukko 4 tukee oletusta, että suurilla kaupungeilla on pienempiin kaupunkeihin/kuntiin verrattuna suurempi tarve hoitaa kansainvälisiä asioita. Kuten taulukosta ilmenee, vain kaksi keskisuurta kaupunkia, Iitti ja Naantali, on perustanut yksikön. Molemmat kunnat ovat laatineet myös kansainvälistymisstrategian.

Kansainvälisistä asioista vastaavan yksikön perustamista yleisempi vaihtoehto hoitaa näitä asioita kunnissa näyttää olevan tehtävän siirtäminen yhden tai kahden virkamiehen hoidettavaksi. Yli puolet (60 %) tutkituista KuntaSuomi-kunnista vastasi, että yksi tai kaksi viranhaltijaa pääasiassa sivutoimisesti hoiti kansainvälisiä asioita. Mutta on vaikea tietää mitä tämä oikeastaan merkitsee kansainvälistymisen osalta paikallisella tasolla.

Melkein puolet (46 %) vastaajista ilmoitti, että viranhaltija oli kunnan/kaupunginjohtaja. Varsinkin keskisuuret kunnat ilmoittivat, että kunnanjohtaja (62 %) vastaa kansainvälisten asioiden hoidosta. Pienemmät kunnat ilmoittivat, että tehtäviä hoitaa kunnanjohtaja (kaksi kuntaa), ala-asteen rehtori, elinkeinoasiamies tai kunnanhallitus (yksi kunta kussakin tapauksessa). Yli 20 000 asukkaan kaupungeissa kansliapäällikkö, tutkimus-, suunnittelu- tai kehitysjohdaja vastasi myös

kansainvälisten asioiden hoidosta. Yleensä viranhaltija hoiti kansainvälisiä asioita sivutoimenaan muiden tehtävien ohella. Ainoastaan Vaasan kaupunki oli paljannut henkilön kokopäivätoimisesti hoitamaan näitä asioita; hän toimi EU-koordinaattorina.

Taulukko 5. Kunnat, joilla on kansainvälisistä asioista vastaava viranhaltija (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko (N = 45)	lkm	%-osuus
< 5 500 as.	5	31 %
5 501–20 000 as.	13	68 %
> 20 000 as.	9	90 %
Yhteensä	27	60 %

Tässä tutkimuksessa on vaikeaa löytää todisteita oletukselle, että pienet ja keski-suuret kaupungit/kunnat olisivat riippuvaisia harvojen henkilöiden aloitteellisuudesta, sillä ainoastaan muutamia valittuja henkilöitä haastateltiin. Mutta jos yli 60 prosenttia vastanneista keskisuurista kaupungeista ilmoitti, että kansainvälisiä asioita hoitaa kaupungin- tai kunnanjohtaja, tämä antaa tiettyjä viitteitä siitä, että aktiivisuus kansainvälisissä asioissa on hyvinkin riippuvainen muutamien avainhenkilöiden toiminnasta.

Vain 6 kuntaa (13 %) oli perustanut työryhmän tai luottamuselimen vastaamaan kansainvälisistä asioista. Seuraavat tahot tai henkilöt olivat edustettuina näissä elimissä: kunnanhallitus, johtavat virkamiehet, satamajohtaja, matkailujohtaja, kaupungin yhtiöiden toimitusjohtaja, kaupungin lakimies, kehitysjohtajan sihteerin, kaupunginjohtaja, kaupunginsihteerin ja kaupunginvaltuuston puheenjohtaja.

Melkein kaikki eli viisi kuudesta kansainvälistymisstrategian omaavista kunnista olivat perustaneet työryhmän tai luottamuselimen. Kokkola oli poikkeus. Kokkola voidaan Suomen oloissa luokitella asukasluvultaan suureksi kaupungiksi ja kaupungissa toimivalla elinkeinoelämällä on tarve solmia kansainvälisiä yhteyksiä. Kokkolassa kansainvälistymistyön painopiste on yhteistyössä ammattikorkeakoulun kanssa. Koululla on korkea kansainvälinen profiili. Kokkola on myös laatinut Gateway-strategian. Tämän strategian tavoite on vahvistaa Kokkolan asemaa Gateway-kaupunkina, luomalla toimivat merenkulku- ja satamayhteydet muihin pohjoismaihin, EU:hun ja Itämeren eri maihin. Myös yrittäjyyden merkitystä alueelle painotetaan (ww.kokkola.fi/kunta/kehittamisstrategia/kehittamisstrategia.htm, 11.02.2000).

Mutta on korostettava, että suuret kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit eivät ole perustaneet työryhmiä tai luottamuselimiä vastaamaan kansainvälistymisestä. Sen sijaan keskisuuret kaupungit Iitti, Naantali, Oulainen ja Piekämäki ovat perustaneet työryhmiä ja luottamuselimiä. Suurista kaupungeista ainoastaan Lappeenrannalla on työryhmä, joka vastaa kansainvälisistä asioista.

Taulukko 6. Kunnat, joilla on kansainvälisistä asioista vastaava työryhmä tai luottamuselin (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko (N = 45)	lkm	%-osuus
< 5 500 as.	0	0 %
5 501–20 000 as.	4	21 %
> 20 000 as.	2	20 %
Yhteensä	6	13 %

Tutkittujen kuntien panostus kansainvälistymiskoulutukseen on vaatimatonta. Jos sitä esiintyy, on kyseessä useimmiten kielet tai EU-kysymykset. Virkamiehiä koulutetaan useammin kuin luottamushenkilöitä. Tämä korostaa aikaisempia havaintoja, että Suomen kuntien kansainvälistyminen on vahvasti virkamiesten ohjaamaa.

Taulukko 7. Kunnat, jotka ovat järjestäneet kansainvälistymiseen liittyvää koulutusta luottamushenkilöille tai virkamiehille (lkm ja %).

N = 45	Virkamiehille	Luottamus- henkilöille	Ei kummallekaan ryhmälle
Kielet	19 (42 %)*	1 (2 %)*	26 (58 %)
Muiden maiden hallintojärjestelmät	5 (7 %)*	2 (4 %)*	40 (89 %)
EU-kysymykset	24 (53 %)*	12 (27 %)*	21 (46 %)
Perinteet/kulttuuri	5 (7 %)*	2 (4 %)*	40 (89 %)

* = Sama kunta on kouluttanut sekä virkamiehiä että luottamushenkilöitä

Koulutusta on pääsääntöisesti annettu kielissä ja EU-kysymyksissä. Tämä on suora seuraus Suomen EU-jäsenyydestä. Se asettaa yhä suurempia vaatimuksia kielitaitojen suhteen, ts. myös EU-kysymyksistä on pystyttävä tiedottamaan entistä paremmin. Kuntien/kaupunkien sisäistä halua kouluttaa henkilökuntaansa lisää osallistuminen erilaisiin projekteihin, esim. Interreg-ohjelmaan. Osallistuminen edellyttää ennen kaikkea hyvää kielitaitoa ja tietoa EU-kysymyksistä yleisellä tasolla. Huomiota kiinnittää myös se tosiasia, että suuri osa kunnista ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin kouluttaakseen virkamiehiään tai luottamushenkilöitään. Melkein puolet kunnista ilmoitti etteivät ne ole järjestäneet koulutusta EU-kysymyksistä, ja lähes 60 % kunnista ilmoitti, etteivät ne ole järjestäneet kielikoulutusta.

Kuntakoolla on tietysti ratkaiseva merkitys sille onko koulutusta kansainvälisistä kysymyksistä annettu. Pääasiassa suuret kaupungit (yli 20 000 asukasta) järjestävät koulutusta niin viranhaltijoille kuin luottamushenkilöillekin. Tämä selit-

tynee sillä, että suuremmilla kunnilla on enemmän kansainvälisiä yhteyksiä kuin pienillä kunnilla.

Taulukko 8. Kunnat, joissa on järjestetty kansainvälisyyskoulutusta virkamiehille ja/tai luottamushenkilöille eri toiminta-aloilla (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kansainvälisyys- koulutus (N = 45)	Virkamies lkm, %	Luottamus- henkilö lkm, %	Ei järjestetty koulutusta lkm, %
Kielet			
< 5 500 as.	1 (6 %)		15 (94 %)
5 501–20 000 as.	8 (42 %)		11 (58 %)
> 20 000 as.	10 (100 %)*	1 (10 %)*	
Muiden maiden hallintojärjestelmät			
< 5 500 as.	1 (6 %)		15 (94 %)
5 501–20 000 as.	1 (5 %)*	1 (5 %)*	18 (95 %)
> 20 000 as.	3 (30 %)*	1 (10 %)*	7 (70 %)
EU-kysymykset			
< 5 500 as.	7 (44 %)*	3 (19 %)*	9 (56 %)
5 501–20 000 as.	9 (47 %)*	4 (21 %)*	10 (53 %)
> 20 000 as.	8 (80 %)*	5 (50 %)*	2 (20 %)
Perinteet/kulttuuri			
< 5 500 as.	1 (6 %)*	1 (6 %)*	15 (94 %)
5 501–20 000 as.	1 (5 %)*	1 (5 %)*	18 (95 %)
> 20 000 as.	3 (30 %)		7 (70 %)

* = Sama kunta on kouluttanut sekä virkamiehiä että luottamushenkilöitä

Pienet kunnat näyttävät painottavan koulutusta EU-kysymyksissä. Melkein puolet alle 5 500 asukkaan kunnista ilmoitti kouluttaneensa henkilökuntaansa EU-kysymyksissä. Vastaava luku kielten, muiden maiden hallintojärjestelmien ja perinteiden/kulttuurin osalta oli vain 6 prosenttia.

Ero EU-kysymysten ja muiden koulutusalojen välillä on merkittävä. Eräs selitys löytynee kunnan sisäisistä motivaatiotekijöistä: osallistuminen eri EU-projekteihin ja erilaisiin EU-ohjelmiin. Osallistuminen vie aikaa ja vaatii varsinkin tietoa. Tämän kunnat ovat myös oivaltaneet.

Kansainvälistymiskoulutuksen osalta kansainvälistysstrategian omaavat kaupungit eivät näytä eroavan muista kunnista. Painopiste on samoilla aloilla, kielissä ja EU-kysymyksissä. Kansainvälistymisstrategian omaavista kunnista suurimmat erottuvat omaksi ryhmäksi. Kaikki suuret kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit/kunnat Espoo, Kerava, Kotka, Lappeenranta, Mikkeli, Vaasa ja Varkaus ovat järjestäneet kielikoulutusta virkamiehilleen, sama koskee myös EU-ky-

symyksiä. Tässä kohden Mikkeli on poikkeus. Siten vahvistuu oletus, että kansainvälistyminen on virkamiesohjattua.

Mainittujen koulutusalojen, kielten, muiden maiden hallintojärjestelmien, EU-kysymysten ja perinteiden/kulttuurin lisäksi mainittiin myös muita aloja, joilla etupäässä virkamiehille oli annettu koulutusta. Esimerkiksi Espoo on kouluttanut virkamiehiä kansainväliseen kommunikaatioon liittyvissä kysymyksissä, Kotka on kouluttanut virkamiehiä kansainvälisten projektien johtamisessa ja Pudasjärvi on järjestänyt koulutusta paikallisille matkanjärjestäjille.

Noin neljännes (27 %) tutkituista kaupungeista/kunnista oli suonut henkilöstölle mahdollisuuden osallistua kansainväliseen henkilöstörotaatioon tai kansainväliseen virkamiesvaihtoon. Tämä koski pääasiassa kouluja, opettajille annettiin mahdollisuus työskennellä ulkomailla. Espoo, Kotka, Kuhmoinen, Lieksa ja Piekämäki ovat osallistuneet tähän toimintaan. Myös Karstulassa opettajille on annettu tällainen mahdollisuus, mutta sen lisäksi kunta on järjestänyt kansainvälistä koulutusta Brysselissä. Kiikala taas on yhteistyössä ruotsalaisten ja virolaisten kuntien kanssa vaihtanut henkilökuntaa sosiaalialalla. Huomionarvoista on, että sekä Kuhmoinen että Kiikala ovat alle 5 500 asukkaan kuntia. Kuhmoisten kansainvälinen toiminta on hyvin koulupainotteista. Tätä tukee huomio, että ala-asteen rehtori vastaa kunnan kansainvälisten asioiden hoidosta. Kiikalassa sen sijaan kansainvälistä toimintaa leimaa kunnan eri toimialojen itsenäinen kansainvälinen toiminta.

Niistä 12 kunnasta, jotka ilmoittivat antavansa henkilöstölle mahdollisuuden osallistua kansainväliseen henkilöstörotaatioon tai kansainväliseen henkilöstövaihtoon, puolet oli keskisuuria kuntia/kaupunkeja ja neljä suuria kaupunkeja. Kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit muodostivat yli 60 prosenttia (7/12) näistä kunnista. Tämä selittyy sillä, että kansainvälistymisstrategian omaavilla kaupungeilla on suurempi tarve henkilöstö- ja virkamiesvaihtoon. Henkilöstö- ja virkamiesvaihto edistää verkostoyhteyksien luomista ulkomaalaisten kuntien kanssa ja tällä on tärkeä merkitys kunnalle joka haluaa toimia aktiivisesti kansainvälisissä asioissa.

Taulukko 9. Kunnat, joissa on luotu mahdollisuus osallistua kansainväliseen henkilöstövaihtoon (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko (N = 45)	lkm	%-osuus
< 5 500 as.	2	13 %
5 501–20 000 as.	6	32 %
> 20 000 as.	4	40 %
Yhteensä	12	27 %

Tutkittujen kuntien hallintoalojen (yleishallinto, sosiaali- ja terveydenhuolto, sivistystoimi ja tekninen ala) mukaan yleishallinnolla (49 %) ja sivistystoimella

(67 %) oli tiheimmät kansainväliset yhteydet. Sivistystoimen osalta kyse oli ennen kaikkea koulujen keskinäisestä vaihdosta ystävyyskuntien kesken Erasmus- ja Comenius-järjestelmien kautta. Yleishallinto on keskittänyt toimintansa pääasiassa eri EU-projekteihin. Tekninen sektori harjoitti kansainvälistä toimintaa mm. Viron kanssa lahjoittamalla esimerkiksi vanhoja koneita.

Taulukko 10. Kunnat, joilla on eri hallinnonaloilla itsenäistä kansainvälistä toimintaa (lkm ja %; hallintoalojen ja kuntakoon mukainen jakauma).

N = 45	lkm	%-osuus
Yleinen hallinto		
< 5 500 as.	1	6 %
5 501–20 000 as.	13	69 %
> 20 000 as.	8	80 %
Yhteensä	22	49 %
Sosiaali- ja terveystoimi		
< 5 500 as.	1	6 %
5 501–20 000 as.	4	21 %
> 20 000 as.	7	70 %
Yhteensä	12	27 %
Sivistystoimi		
< 5 500 as.	5	31 %
5 501–20 000 as.	16	84 %
> 20 000 as.	9	90 %
Yhteensä	30	67 %
Tekninen sektori		
< 5 500 as.	1	6 %
5 501–20 000 as.	2	11 %
> 20 000 as.	8	80 %
Yhteensä	11	24 %

Yleensä voidaan todeta, että suurimpien kaupunkien kaikilla hallinnonaloilla on laajaa itsenäistä kansainvälistä toimintaa. Pienissä ja keskisuurissa kaupungeissa/kunnissa itsenäistä kansainvälistä toimintaa harjoitetaan ensisijassa sivistystoimen alalla ja joissakin tapauksissa yleisen hallinnon alalla.

Jos tutkitaan kansainvälistymisstrategian omaavia kuntia ja eri hallinnonalojen itsenäistä toimintaa, voidaan todeta, että useimmat kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit ilmoittavat, että näillä on itsenäistä kansainvälistä toimintaa.

Varsinkin suuret kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit harjoittavat kaikilla tutkituilla aloilla itsenäistä kansainvälistä toimintaa. Mutta jos verrataan keskisuuria kansainvälistymisstrategian omaavia kuntia (Iitti, Naantali, Oulainen ja Pieksämäki) muihin tutkittuihin kuntiin (15 kuntaa), käy ilmi, että kansainvälis-

tymisstrategian omaavilla kaupungeilla on suhteellisesti ottaen enemmän itsenäistä kansainvälistä toimintaa hallintokuntien piirissä. Erot vaihtelevat parista prosentista runsaaseen 20 prosenttiin. Jos verrataan suuria kansainvälistymisstrategian omaavia kaupunkeja ryhmään 'muut suuret kaupungit', saadaan samankaltaisia tuloksia, erot vain ovat suuremmat ainakin yleishallinnon osalta. Seuraava taulukko antaa lisävahvistusta sille oletukselle, että kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit ovat kansainvälisissä asioissa pääsääntöisesti aktiivisempia kuin muut kaupungit/kunnat.

Taulukko 11. Kuntien kansainvälisen toiminnan tarkastelua hallinnonaloittain (kansainvälistymisstrategian mukaan määriteltujen kuntaryhmien mukaan).

	Keskisuuri kansainvälistymisstrategian omaava kaupunki, jolla on kansainvälistä toimintaa (N = 4)	Ryhmä muut keskiuuret kaupungit, joilla itsenäistä kansainvälistä toimintaa (N = 12)
Yleishallinto	75 %	67 %
Sosiaali- ja terveydentoimi	25 %	20 %
Sivistystoimi	100 %	80 %
Tekninen sektori	25 %	1 %
	Suuri kansainvälistymisstrategian omaava kaupunki, jolla on kansainvälistä toimintaa (N = 7)	Ryhmä muut suuret kaupungit, joilla itsenäistä kansainvälistä toimintaa (N = 2)
Yleishallinto	100 %	33 %
Sosiaali- ja terveydentoimi	71 %	66 %
Sivistystoimi	100 %	66 %
Tekninen sektori	86 %	66 %

Seuraavassa tarkastellaan kysymystä onko kansainvälistyminen johtanut muutokseen kaupungin/kunnan yhteistyösuhteissa muiden kaupunkien/kuntien kanssa. Kysymys on jaettu kolmeen osaan, joista ensimmäisessä tarkastellaan onko uusia organisaatioita luotu (tieto- tai kehityskeskuksia). Toisessa osassa kysytään onko yhteisesti palkattu uutta henkilöstöä (esim. projektikoordinaattoria) ja viimein kolmannessa osassa kysytään ovatko vanhat yhteistyöorganisaatiot saaneet uusia tehtäviä (esim. kuntayhtymät).

Taulukko 12. Kunnat, joissa kansainvälistyminen johtanut uusien organisaatioiden perustamiseen (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko (N = 45)	lkm	%-osuus
< 5 500 as.	5	33 %
5 501–20 000 as.	4	21 %
> 20 000 as.	5	50 %
Yhteensä	14	32 %

Verrattaessa kuntakokoa ja niitä kuntia/kaupunkeja, jotka ovat perustaneet uusia organisaatioita huomataan, että luvut jakaantuvat tasaisesti. Alle 5 500 asukkaan kaupungeilla on jopa korkeampi prosentti kuin keskisuurilla kaupungeilla. Syy tähän on, että yhteistyön tarve on suurempi pienessä kunnassa. Pienistä kaupungeista esim. Kolari ilmoitti osallistuvansa Torniojokilaakso-yhteistyöhön, Vahto osallistuu TAD-yhteistyöhön (Turku Area Development Centre), Rääkkylällä oli meneillään VÄR–NI-niminen teollisuusprojekti Värtsilä–Niirala rajanylitysalueella. Keskisuurista kaupungeista Vehkalahti osallistui kansainväliseen yhteistyöhön tähtäävään organisaatioon yhdessä kuuden lähialueen kunnan kanssa (Kotka, Pyhtää, Vehkalahti, Hamina, Virolahti ja Miehikkälä). Vehkalahtien koko kansainvälinen toiminta on keskittynyt tämän yhteistyöorganisaation toimintaan; organisaation epävirallinen nimi on ”kuutoskunnat”. Suurista kaupungeista Espoo ilmoitti osallistuvansa HMDC-järjestön toimintaan (Helsinki Metropolitan Development Corporation), Lappeenranta on kehittänyt tietokeskuksen nimeltä BIC (Business Innovation Centre) ja Kerava osallistui Eurorinkiin. Eurorinki koostuu kunnista ja kuntien kouluista, jotka pitävät yhteyttä Uudenmaan liiton ”EU-yhteyshenkilöön”.

Melkein joka neljännessä tutkitussa kunnassa (24 %) oli palkattu uutta yhteistä henkilöstöä. Yli puolet tapauksista (6/11) käsitti projektikoordinaattorin palkkaamisen. Mielenkiintoista taulukossa on, että tässä nähdään sama suuntaus kuin edellisessä, toisin sanoen pienet kunnat ovat suhteellisen aktiivisia suhteessa muihin suurempiin kaupunkeihin/kuntiin. Pienemmillä kunnilla on suurempi tarve tehdä yhteistyötä saavuttaakseen sen edun mitä yhteistyö merkitsee, ts. voidaan esimerkiksi jakaa henkilöstön palkkauksesta aiheutuvat kustannukset tasaisemmin.

Taulukko 13. Kunnat, joissa kansainvälistyminen on johtanut uuden yhteisen henkilöstön palkkaamiseen (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko (N = 41)	lkm	%-osuus
< 5 500 as.	4	25 %
5 501–20 000 as.	3	16 %
> 20 000 as.	4	40 %
Yhteensä	11	24 %

Tutkituista kunnista/kaupungeista melkein joka viides (19 %) ilmoitti, että yhteistyöelimet olivat saaneet uusia tehtäviä. Kunnat ilmoittivat etteivät ne sinänsä olleet antaneet uusia tehtäviä vanhoille yhteistyöelimille – vaan yhteistyöelimet olivat itse olleet aloitteentekijöitä tässä asiassa. Yhteistyöelimillä tarkoitetaan näissä tapauksissa lähinnä ammattikorkeakoulujen kansainvälisistä asioista vastaavia yksiköitä.

Taulukko 14. Kunnat, joissa kansainvälistyminen on merkinnyt vanhoille yhteistyöelimille uusia tehtäviä (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko (N = 43)	lkm	%-osuus
< 5 500 as.	1	7 %
5 501–20 000 as.	2	11 %
> 20 000 as.	5	56 %
Yhteensä	8	19 %

Verrattaessa kansainvälistymisstrategian omaavia uusia organisaatioita perustaneita kaupunkeja muihin tutkittuihin kuntiin, jotka vastaavasti ovat perustaneet tieto- ja kehityskeskustoja nähdään, että kansainvälistymisstrategian omaavilla kaupungeilla on suurempi prosenttiosuus (36–30 %). Mielenkiintoisinta tässä ei ole itse prosenttijakauma vaan ne kaupungit, jotka ovat perustaneet uusia organisaatioita. Kansainvälistymisstrategian omaavat yli 20 000 asukkaan kaupungit ovat niitä, jotka ovat perustaneet uusia organisaatioita. Muiden tutkittujen kuntien osalta jakauma on paljon tasaisempi. Syy tähän on tietysti se, ettei ole alle 5 500 asukkaan kuntaa, joka olisi laatinut kansainvälistymisstrategian. Mutta yllättävämpää oli, ettei mikään keskisuurista kansainvälistymisstrategian omaavista kunnista (Iitti, Naantali, Oulainen ja Pieksämäki) olleet perustaneet uusia organisaatioita kuten tieto- tai kehityskeskustoja, vaikka melkein joka kolmas (4/15) muista keskisuurista kunnista olivat perustaneet uuden organisaation yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Syitä tähän voidaan löytää tarkastelemalla niitä keskisuuria kuntia, jotka ilmoittivat perustaneensa uusia organisaatioita (Lieksa, Ranua, Sonkajärvi ja Vehkalahti). Melkein kaikki mainituista kunnista olivat kehittäneet tiivistä yhteistyötä lähikuntien kanssa. Esimerkiksi Sonkajärvi teki taloudellista yhteistyötä yhdeksän lähikunnan kanssa luodakseen yhteyksiä saksalaisiin kaupunkeihin. Lieksa oli yhteistyössä Nurmeksen kanssa. Vehkalahtien yhteistyö lähikuntien kanssa on jo mainittu (kuutoskunnat). Mainittujen kansainvälistymisstrategian omaavien kuntien lisäksi suurista kaupungeista vain Hämeenlinna ilmoitti, että se oli ollut mukana perustamassa uutta organisaatiota yhteistyössä Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa.

Taulukko 15. Kunnat, joissa perustettu uusia organisaatioita, kv-strategia-ryhmittelyn mukaisesti tarkasteltuna (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko	Kansainvälistymisstrategian omaava kaupunki, joka on perustanut uusia organisaatioita (N = 11) lkm, %	Muu kaupunki, joka on perustanut uusia organisaatioita (N = 33) lkm, %
< 5 500 as.	–	5 (33 %)
5 501–20 000 as.	–	4 (26 %)
> 20 000 as.	4 (57 %)	1 (33 %)
Yhteensä	4 (32 %)	10 (30 %)

Myös kysymyksessä, joka koski uuden yhteisen henkilöstön palkkaamista oli nähtävissä, että pääasiassa suuret kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit (Kotka, Lappeenranta, Mikkeli) ovat palkanneet uutta yhteistä henkilöstöä. Hämeenlinna edustaa myös tässä muita suuria kaupunkeja. Vain yksi keskisuuri kansainvälistymisstrategian omaava kaupunki (Pieksämäki) ilmoitti, että se oli palkannut uutta yhteistä henkilöstöä. Ranua ja Pudasjärvi taas edustivat muita tutkittuja kuntia.

Taulukko 16. Kunnat, joissa palkattu uutta yhteistä henkilöstöä, kv-strategia-ryhmittelyn mukaisesti tarkasteltuna (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko	Kansainvälistymisstrategian omaava kaupunki, joka on palkannut yhteisen henkilöstön (N = 11) lkm, %	Muu kaupunki, joka on palkannut yhteisen henkilöstön (N = 34) lkm, %
< 5 500 as.	–	4 (33 %)
5 501–20 000 as.	1 (25 %)	2 (13 %)
> 20 000 as.	3 (43 %)	1 (33 %)
Yhteensä	4 (36 %)	7 (23 %)

Kysyttäessä olivatko vanhat yhteistyöelimet saaneet uusia tehtäviä, viisi kahdeksasta (5/8) myönteisen vastauksen antajista oli kansainvälistymisstrategian omaavia kuntia tai kaupunkeja: Iitti, Kerava, Lappeenranta, Mikkeli ja Varkaus. Suuret kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit ovat kaikkein aktiivisempia tässä asiassa. Myös Hämeenlinna on aktiivinen; kaupunki on antanut koulutoimen tehtävät kuntayhtymän hoidettavaksi. Yhtenä syynä miksi Hämeenlinnan aktiivisuus

tässä asiassa korostuu verrattuna muihin vastaaviin kaupunkeihin on se, että kaupunki toimii Cities of Tomorrow -verkostossa, mikä on johtanut muutoksiin tehtävien jakamisessa eri tahoille.

Taulukko 17. Kunnat, joissa on annettu uusia tehtäviä vanhoille yhteistyöelimille, kv-strategiaryhmittelyn mukaisesti tarkasteltuna (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko	Kansainvälistymisstrategian omaava kaupunki, joka on antanut uusia tehtäviä vanhoille yhteistyöelimille (N = 10) lkm, %	Muu kaupunki, joka on antanut uusia tehtäviä vanhoille yhteistyöelimille (N = 33) lkm, %
< 5 500 as.	–	1 (7 %)
5 501–20 000 as.	1 (25 %)	1 (7 %)
> 20 000 as.	4 (66 %)	1 (33 %)
Yhteensä	5 (50 %)	3 (9 %)

Yhteenveto

Kansainvälisistä asioista vastaavilta virkamiehiltä kysyttiin miten kansainvälistyminen on vaikuttanut kunnan tapaan hoitaa kansainvälisiä asioita. Kyselyssä esitettiin yhteensä yhdeksän kysymystä. Kyselyn tuloksista voidaan päätellä, että kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit kokivat suurempia muutoksia kunnan tavassa hoitaa kansainvälisiä asioita kuin muut tutkitut kunnat. Kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit ovat perustaneet yksikön ja työryhmän tai luottamuselimen, jolle on annettu vastuu kansainvälisten asioiden hoidosta. Kansainvälistymiskoulutus on suunnattu ensisijaisesti virkamiehille, ja koulutusta on annettu kielissä ja EU-kysymyksissä. Kansainvälistymisstrategian omaavissa kaupungeissa on myös annettu henkilökunnalle mahdollisuuksia osallistua kansainväliseen henkilöstörotaatioon tai kansainväliseen henkilöstövaihtoon. Lisäksi näissä kunnissa on eri hallinnonaloilla laajempaa itsenäistä kansainvälistä toimintaa kuin muissa tutkituissa kunnissa.

Syyt muutoksiin kuntien tavassa hoitaa kansainvälisiä asioita löytyvät mm. muutoksista kansainvälisessä ilmapiiirissä (kylmän sodan loppuminen ja EU:n laajeneminen) ja siitä miten eri kansakunnat tänä päivänä ovat yhteydessä toisiinsa. Kaupungit ovat nousemassa uusiksi tekijöiksi tässä ympäristössä (Hobbs 1994). Maailma on globalisoitunut ja Euroopan integraatiokehitys vaikuttaa yhä enenevässä määrin kaikkeen toimintaan. Muutokset näkyvät hallinnossa esimerkiksi julkisten palveluiden yksityistämisenä, sekä lainsäädännöllisinä muutoksina (Holmroos 1998). Tämä on johtamassa siihen, että kunnille on yhä välttämättömämpää hankkia lisäresursseja, jotta ne selviäisivät kasvavasta vastuusta. Lisävarojen hankinta tapahtuu mm. luomalla uusia kanavia ja hyödyntämällä kansainvälisiä yhteyksiä edistämällä ja osallistumalla erilaisiin EU-projekteihin.

4 Kansainväliset yhteydet

Suomalaisten kuntien kansainvälinen toiminta on perinteisesti painottunut ystävyyskuntatoimintaan. Alkunsa tällainen toiminta sai jo toisen maailmansodan alkuvuosina (Kunta ja Kansainvälistyminen 1988). Jo 1980-luvulla kansainvälistyminen alkoi näkyä yhteiskunnallisessa toiminnassa; ystävyyskuntatoiminta laajeni ja kehittyi, uusia suhteita solmittiin mm. Bulgariaan, Unkariin ja Japaniin (Kunta ja Kansainvälistyminen 1988). Ystävyyskuntatoiminta johti myös siihen, että virallisen yhteistyön ohella epävirallisia suhteita ja yhteyksiä luotiin. Esimerkiksi paikallinen elinkeinoelämä alkoi kiinnostua niistä uusista kasvumahdollisuuksista, joita ystävyyskuntatoiminta loi. Näiden epävirallisten kansainvälisten yhteyksien luominen on johtanut siihen, että raja epävirallisen ja virallisen ystävyyskuntatoiminnan välillä on tänä päivänä on hämärtynyt.

Millaisia ovat tämän päivän kansainväliset yhteydet, mitä on tunnusomaista KUKA-kuntien kansainvälisille suhteille? Saadaksemme vastauksen tähän kysymykseen laadimme yhteensä yhdeksän kysymystä, joilla yritettiin selvittää mihin maihin kunnat ovat luoneet ystävyyskuntayhteyksiä ja millaisia suhteita kunnat ovat solmineet 1990-luvulla. Kyselyssä tiedusteltiin myös ylläpitääkö kunta yksin tai yhdessä toisten tahojen kanssa tiedotus- tai lobbaustoimistoa Brysselissä. Muuten esitys seuraa samaa kaavaa kuin aikaisemmin.

Ensimmäinen kysymys kuului: Onko kunta jäsenenä jossain kansainvälisessä (pohjoismainen/eurooppalainen) yhteistyöjärjestössä, joka ajaa kuntien/alueiden etuja? Kysymykseen kuului kaikkiaan seitsemän alakysymystä joissa selvitettiin kunnan osallistumista eri järjestöiden toimintaan. Seuraavassa esimerkkejä järjestöistä: AMRIE, (Alliance of Maritime Regional Interests of Europe), EUROCI-TIES-järjestön tarkoitus on parantaa elämänlaatua Euroopan suurkaupungeissa, UBC-järjestö (Union of the Baltic Cities) edistää Itämeren maiden yhteistyötä, EURADA:n (European Association of Development Agencies) tavoite on luoda edellytykset alueelliselle taloudelliselle kehitykselle, ICLEI (The International Council for Local Environmental Initiatives) on ympäristökysymyksiä painottava järjestö, CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions) taas on EU:n merellisten reuna-alueiden organisaatio, sekä RETI (Association of European Regions of Industrial Technology), joka on teknologiakehityksestä kiinnostunut järjestö.

Osallistuminen kansainvälisiin kunnallisia tai alueellisia etuja ajaviin järjestöihin ei ollut kovinkaan laajaa KuntaSuomi-kuntien keskuudessa. Tähän on var-

masti monia syitä. Mutta yksi tärkeä syy on varmaankin se, että jotkut järjestöt asettavat tiettyjä vaatimuksia osallistumiselle. Suomalaisten osallistuminen eri kansainvälisiin järjestöihin rajoittuu useimmiten harvoihin kaupunkeihin. Esimerkiksi Helsinki, Kemi, Kotka, Maarianhamina, Pori, Tampere, Turku ja Vaasa ovat mukana UBC-järjestössä (The Union of the Baltic Cities), Helsinki, Tampere ja Turku osallistuvat Eurocities-järjestön toimintaan. Jo CPMR-järjestön nimi, Conference of Peripheral Maritime Regions kertoo, että toiminta on alueellisesti painottunut. Suomalaisista maakunnista Ahvenanmaan, Kymen, Itä-Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnat osallistuvat CPMR-järjestön toimintaan (www.kuntaliitto.fi/kv-asiat/kvorg.htm, 24.03. 2000).

Kuntia pyydettiin myös ilmoittamaan, jos ne osallistuvat joidenkin muiden kuin yllämainittujen kansainvälisten järjestöjen toimintaan. Espoo ilmoitti toimivansa Telecities-nimisessä järjestössä, Hämeenlinna on mukana Cities of Tomorrow -verkostossa, Kolari osallistuu Torniolaakso-alueen neuvoston toimintaan, Mikkeli on mukana Eurotowns-yhteistyössä, Naantalilla on satamayhteistyötä Itämeren alueen maiden kanssa, Oulainen on mukana Reve-kaupunkiverkostossa. Porvoo osallistuu sellaisen järjestön toimintaan, johon kuuluu Euroopan historiallisia kaupunkeja ja Vaasa on mukana Sesame-yhteistyössä Itä-Aasiassa. Kuntakoolla on ratkaiseva merkitys osallistumiselle kansainvälisten järjestöjen toimintaan. Suuret kaupungit osallistuvat kansainvälisten järjestöjen toimintaan muita kuntia aktiivisemmin.

Pienemmillä kunnilla ei ole aina edes mahdollisuutta osallistua sellaisten järjestöjen toimintaan, jotka ajavat paikallisia tai alueellisia etuja Euroopan unionissa. Samanaikaisesti pienemmällä kunnilla ei ole samanlaista tarvetta kuin suuremmilla kaupungeilla olla mukana kansainvälisen järjestön toiminnassa.

Ensimmäiset tiedotus- ja lobbaustoimistot perustettiin Brysseliin 1980-luvun puolivälissä, kolmekymmentä vuotta sen jälkeen kun Euroopan yhteisö oli perustettu (Heichlinger 1999). Syy siihen, miksi kesti niin kauan ennen kuin voitiin ja haluttiin perustaa omia toimistoja, löytyy yhteisön historiallisesta kehityksestä. Brysselin toimistossa työskentelee useimmiten yksi henkilö, jonka paikallinen aluejärjestö on nimittänyt tehtävää hoitamaan. Tätä henkilöä avustaa usein pari muuta lähinnä hallinnollisia ja yleisiä tehtäviä hoitavaa henkilöä. Brysselissä on tapana käyttää sanontaa ”*How to get the right information to the right person at the right time*”. Tämä kuvaa hyvin niitä toimia ja palveluja, joita Brysselin tiedotus- ja lobbaustoimisto tarjoaa kotialueelleen.

Kyselyyn osallistuneista kunnista 64 prosenttia ilmoitti, että ne yksin tai yhteistyössä toisten tahojen kanssa ylläpitivät tiedotus- tai lobbaustoimistoa Brysselissä. Kunnat olivat yhteistyössä mm. seuraavien järjestöjen tai liittojen kanssa: Kuntaliitto, Lounais-Suomen EU-toimisto, Itä-Suomen EU-toimisto sekä Länsi-Suomen EU-toimisto. Konkreettinen esimerkki yhteistyöstä on West Finland Alliance (WFA), joka ylläpitää lobbaustoimistoa Brysselissä. Seuraavat kunnat tekevät yhteistyötä tämän järjestön puitteissa: Närpiö, Kristiinankaupunki, Noormarkku, Vaasa, Vimpeli ja Virrat. Mukana on myös joukko maakuntia, mm. Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa. Yhteistyön tarkoituksena on saa-

da tärkeää tietoa esim. EU-rakennerahastojen toiminnasta ja niihin liittyvistä projekteista.

Taulukko 18. Kunnat, jotka ylläpitävät lobbaustoimistoa Brysselissä itse tai muiden tahojen kanssa (lkm ja %; kuntakoon ja kv-strategiaryhmittelyn mukainen jakauma).

	lkm	%-osuus
Kaikki kunnat (N = 45)		
< 5 500 as.	10	63 %
5 501–20 000 as.	11	58 %
> 20 000 as.	8	80 %
Yhteensä	29	64 %
Kansainvälistymisstrategian omaavat kunnat (N = 11)		
< 5 500 as.		
5 501–20 000 as.	1	25 %
> 20 000 as.	5	71 %
Yhteensä	6	55 %
Muut kunnat (N = 34)		
< 5 500 as.	10	63 %
5 501–20 000 as.	10	67 %
> 20 000 as.	3	100 %
Yhteensä	23	68 %

Taulukossa 18 esitetyt tulokset ovat eräiltä osin ristiriidassa aiemmin esitettyjen tuloksien kanssa, mikä on hieman hämmentävää. Kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit ylläpitävät muita kuntia harvemmin lobbaustoimistoa Brysselissä. Pääasiassa keskisuuret kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit (Naantali, Oulainen ja Pieksämäki) ilmoittivat, ettei niillä ole yhteistyötä muiden tahojen kanssa lobbaustoimiston ylläpitämiseksi Brysselissä. Tässä tapauksessa voidaan olettaa, että kansainvälistyminen ja strategian laatiminen on edennyt eri tahdissa, ja että suuret kaupungit Espoo, Kotka, Lappeenranta ja Vaasa ovat läpivie-neet kansainvälistymisprosessin laajalla rintamalla ja ennen kaikkea nopeammin kuin keskisuuret kaupungit. Perusteita tälle kehitykselle voidaan hakea sekä suurten kaupunkien sisäisistä (kansainvälinen elinkeinoelämä, yliopisto, satama) että ulkoisista tekijöistä (itse Eurooppaan Unioni), jotka vauhdittavat kansainvälistymisprosessia. Toinen syy miksi varsinkin pienemmät kunnat ovat aktiivisia ja ylläpitävät lobbaustoimistoa Brysselissä on, että niillä on suurempi tarve tehdä yhteistyötä toisten samoista asioista kiinnostuneiden kanssa. Suuri merkitys on myös maakuntien liitoilla, sillä kunnat tekevät yhteistyötä juuri niiden kanssa ylläpitääkseen lobbaustoimintaa Brysselissä. Jotkut maakuntien liitot eivät osallistu lainkaan tähän toimintaan, millä seikalla on tietysti vaikutuksensa kuntien toimintaan. Esimerkiksi Kymenlaakson, Etelä-Karjalan, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maa-

kuntien liitot eivät syystä tai toisesta osallistu tähän toimintaan. (Kartoitus maakuntien liittojen kansainvälistymiskehityksestä keväällä 2000).

Ystävyyskuntatoimintaa pidetään joissakin yhteyksissä vanhentuneena ja pin-tapuolisena, jolla ei ole muuta arvoa kuin valikoitunut kunnallinen turismi (Sandberg 1995). Toisten mielestä ystävyyskuntaverkosto antaa hyvän pohjan kansainvälisen toiminnan kehitystyölle. Kansainvälistymiseen liittyvät käsikirjat kehottavat kuntia aloittamaan ystävyyskuntasuhteiden kehittämällä. Asiallisesti ottaen on vaikeaa sivuuttaa ystävyyskuntasuhteita keskusteltaessa kuntien kansainvälistymisestä (Sandberg 1995).

Kuntaliiton tietojen mukaan suomalaisilla kunnilla (439) oli syyskuussa 1994 keskimäärin 2.5 ystävyyskuntaa (Sandberg 1995). KuntaSuomi-kunnilla vastaava luku oli 3.7. Luku ei ole suoraan vertailukelpoinen Kuntaliiton tietojen kanssa, sillä KuntaSuomi-kunnat edustavat vain kymmentä prosenttia Suomen kunnista. Mutta tämä on joka tapauksessa yksi osoitus siitä, että tutkitut kunnat toimivat aktiivisesti ystävyyskuntakysymyksissä. Tämä oletus vahvistuu, jos tarkastellaan muita kuin kansainvälistymisstrategian omaavia kaupunkeja. Näillä kaupungeilla on keskimäärin 6.8 ystävyyskuntaa. Muiden tutkittujen kuntien luku on silloin 2.8, mikä ylittää koko maan keskimääräisen tason.

Väite, että KuntaSuomi-kunnat olisivat erityisen aktiivinen ryhmä ystävyyskuntakysymyksissä ei saa tukea, jos tarkastellaan niiden kuntien määrää, joilla oman ilmoituksen mukaan ei tällä hetkellä ole toimivaa ystävyyskuntayhteistyötä. KuntaSuomi-kunnista 16 prosenttia (7/45) ilmoitti, etteivät ne tällä hetkellä ole solmineet ystävyyskuntasuhteita, Kuntaliiton vastaava luku on 14 prosenttia (63 / 439). Ero ei ole huomattava, mutta antaa viitteitä, että ystävyyskuntien lukumäärä KuntaSuomi-kuntien keskuudessa on suhteellisen vaihtelevaa verrattaessa Kuntaliiton lukuihin.

Taulukko 19. KuntaSuomi-kuntien ystävyyskuntien määrä kuntakokoluokittain tarkasteltuna (lkm).

Kuntakoko	Ystävyyskuntien määrä											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	N
< 5 500 as.	6		5	3		1						15
5 501–20 000 as.	1	2	3	5	3	3	2					19
> 20 000 as.						1	1	2	1	2	3	10

Taulukossa 19 näkyy selvästi kuntakoon merkitys ystävyyskuntien lukumäärälle. Suuret kaupungit erottuvat tutkittujen kuntien keskuudessa, sillä niillä on keskimäärin 8.1 ystävyyskuntaa. Vastaava keskimääräinen luku keskisuurten kuntien osalta oli 3.3 ystävyyskuntaa. Pienempien kuntien kohdalla luku oli ainoastaan 1.3 ystävyyskuntaa. Pienet kunnat (6/7) ovat myös niitä, joilla ei ole lainkaan ystävyyskuntasuhteita.

Mielenkiintoa herättää väite, että ystävyyskuntatoiminta joiltakin osin voitaisiin nähdä vanhentuneena ja pintapuolisena tapana hoitaa asioita ja että siinä olisi enemmänkin kyse valikoituneesta kunnallisesta turismista. Voidaanko tämä väite vahvistaa esimerkiksi tarkastelemalla lähemmin niitä kuntia, joilla ei ole ystävyyskuntasuhteita? Vastaaminen tähän kysymykseen on tämän tutkimuksen perusteella jokseenkin vaikeaa, sillä tutkittuja kuntia ei pyydetty arvioimaan miten tärkeää ystävyyskuntatoiminta on. Mutta niillä pienillä kunnilla, jotka eivät ylläpitäneet ystävyyskuntasuhteita (Humppila, Kolari, Liljendal, Lumijoki, Multia ja Punkaharju), oli yksi yhteinen tekijä. Ne kuuluivat kaikki johonkin EU-ohjelman tavoitealueeseen, joko tavoitealueeseen 5b tai 6. Samalla kaikki kunnat, Kolaria (joka on mukana Torniojokilaakso-neuvostossa) lukuun ottamatta, yhdessä muiden tahojen kanssa ylläpiti lobbaustoimistoa Brysselissä. Voidaanko tämä tulkita niin, että ystävyyskuntasuhteet todellakin nähdään vanhentuneena tapana hoitaa asioita?

Ystävyyskuntasuhteita on luotu ennen kaikkea lähialueiden kuntien kanssa, Ruotsin, Norjan, Tanskan, Venäjän ja Baltian maiden kuntiin. Pohjoismaihin suuntautuvalla ystävyyskuntatoiminnalla on juurensa lähihistoriassa; sotavuosina kunnat Suomessa saivat kummikunnan Ruotsissa. Nämä suhteet ovat suurelta osin jatkuneet ja kehittyneet vuosien mittaan, vaikkakin suoranaisen avuntarpeen vähetessä suhteissa on tapahtunut muutoksia. Myös kuntatasolla on tapahtunut muutoksia, sillä joitakin kuntia on yhdistetty ja sen mukana ystävyyskuntatoiminta on loppunut tai muuttanut muotoaan (Sandberg 1995). Ystävyyskuntasuhteet Venäjälle ja Baltian maihin ovat kehittyneet vasta kylmän sodan päätyttyä ja Neuvostoliiton romahdettua (Baldersheim & Ståhlberg 1999).

Taulukko 20. Kunnat, joilla on ystävyyskunta ko. maissa (lkm).

Maa	
Ruotsi	31
Norja	26
Venäjä	24
Tanska	22
Viro	16
Saksa	12
Islanti	8
Unkari	7
Puola	4
Kiina, Latvia, Liettua, Tšekki	2
Grönlanti, Japani, Yhdysvallat	1

Tutkittuja kuntia pyydettiin myös ilmoittamaan millaisia ystävyyskuntasuhteita ne ovat solmineet 1990-luvulla. Kaikista ystävyyskuntasuhteista viidesosa (35) oli sellaisia, jotka oli solmittu 1990-luvulla. 1990-luvulla yli 60 prosenttia (21) ystävyyskuntatoiminnasta suuntautui Baltian maihin ja Venäjälle. Yllättävää oli ennen kaikkea (kolme tapausta neljästä) pienten ja keskisuurten kaupunkien aktiivinen toiminta. Kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit vastasivat vain neljänneksestä niistä suhteista, joita solmittiin 1990-luvulla. Tätä lukua voidaan kansainvälistymisstrategian omaavien kaupunkien kohdalla pitää pienenä, sillä nä-mähän ovat läpikäyneet suuremmat muutokset kansainvälistymisprosessin osalta. Pienten ja keskisuurten kuntien aktiivinen suuntautuminen Venäjälle ja Baltian maihin voidaan selittää Sandbergin esittämällä väitteellä ”Tunnusomaista Venä-jän ja Baltian maiden suhteille on, että niitä suhteellisen usein ylläpidetään yhdes-sä toisten kuntien kanssa” (Sandberg 1995). Tämä havainto saa lisävahvistusta siitä, että Pudasjärvi, Haukipudas ja Kotka ilmoittavat, että ne yhdessä ovat solmi-neet ystävyyskuntasuhteen Venäjällä olevaan kaupunkiin, Kronstadtin.

Taulukko 21. Kunnat, jotka ovat solmineet ystävyyskuntasuhteen ko. maa-han 1990-luvulla (lkm).

Maa	
Viro	9
Venäjä	8
Saksa	3
Latvia, Liettua, Kiina, Norja, Ruotsi, Unkari	2
Tanska, Japani, Yhdysvallat	1

Koska suurilla kaupungeilla on pieniin ja keskisuuriin kuntiin verrattuna suurem-pi määrä ystävyyskuntia, on luonnollista, että niillä on laajempi yhteistyö. Tämä ilmenee selvästi tarkasteltaessa, kuinka aktiivisesti tutkittujen kuntien edustajia vieraili ystävyyskunnissa samaten miten usein vastavierailuja tehtiin. Ainoastaan puolet pienistä kunnista ilmoitti, että kunnan edustajia oli vierailut ystävyyskun-nissa viimeisen vuoden aikana. Keskisuurista ja suurista kaupungeista melkein kaikki ilmoittivat, että tällaisia vierailuita oli ollut. Vastavierailujen osalta tilanne on miltei sama; melkein kaikki suuret kaupungit olivat ottaneet vastaan ystävyys-kunnan edustajia.

Taulukko 22. Kunnat, jotka viimeisen vuoden aikana a) vierailleet ystävyyskunnassa ja/tai b) vastaanottaneet vierailuvia ystävyyskunnasta (lkm ja %; kuntakoon mukaiset jakaumat).

	Vierailut ystävyyskuntiin lkm, %	Ystävyyskunnasta tapahtuneet vierailut lkm, %
Kaikki kunnat (N = 44)		
< 5 500 as.	7 (47 %)	8 (53 %)
5 501–20 000 as.	17 (90 %)	16 (84 %)
> 20 000 as.	10 (100 %)	10 (100 %)
Yhteensä	34 (77 %)	34 (77 %)
Kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit (N = 11)		
< 5 500 as.		
5 501–20 000 as.	4 (100 %)	4 (100 %)
> 20 000 as.	7 (100 %)	7 (100 %)
Yhteensä	11 (100 %)	11 (100 %)
Muut kunnat (N = 33)		
< 5 500 as.	7 (47 %)	8 (53 %)
5 501–20 000 as.	13 (87 %)	12 (80 %)
> 20 000 as.	3 (100 %)	3 (100 %)
Yhteensä	23 (70 %)	23 (70 %)

Ystävyyskuntavierailut ovat useimmiten suuntautuneet lähialueelle; Ruotsiin, Norjaan, Tanskaan, Venäjälle ja Viroon. Myös saksalaisten ystävyyskuntien kanssa on suhteellisen vilkasta toimintaa. Vierailut Saksaan ovat melkein yhtä yleisiä kuin vierailut Viroon, toisin sanoen noin 10 prosenttia vierailuista suuntautui kuhunkin maahan (10/98). Vertailun vuoksi voidaan tarkastella vierailuja ruotsalaisiin ystävyyskuntiin, joiden osuus oli 18 prosenttia. Vastavierailuja tehtiin suurin piirtein samoista maista, mikä on täysin luonnollista, sillä koko ystävyyskuntatoiminnan perusajatuksena on vastavuoroisuus ja molemminpuolinen yhteistyö.

Ystävyyskuntatoiminnan rinnalla on muitakin kansainvälisiä toimintamuotoja, jotka suuntautuvat muiden maiden järjestöihin tai kuntiin. Esimerkiksi opintomatkat eri ulkomaisiin järjestöihin sekä EU-projekteihin osallistumisen mukanaan tuomat yhteydet muodostavat niin sanotun epävirallisen kansainvälisen toiminnan ytimen.

Tutkituista KuntaSuomi-kunnista 84 prosenttia (37/44) ilmoitti, että niiden edustajat olivat tehneet opintomatkan sellaisiin kuntiin tai järjestöihin, jotka eivät kuuluneet ystävyyskuntatoiminnan piiriin viimeisen vuoden aikana. Toiminta jakaantuu suhteellisen tasaisesti eri kokoisten kuntien kesken. Näin ollen voidaan sanoa, että kuntakoolla ei ole vaikutusta muuhun kansainväliseen toimintaan.

Taulukko 23. Kunnat, jotka tehneet muita opintomatkoja ulkomaisiin kuntiin tai organisaatioihin muissa maissa viimeisen vuoden aikana (lkm ja %).

	lkm	%-osuus
Kaikki kunnat (N = 44)		
< 5 500 as.	12	80 %
5 501–20 000 as.	15	79 %
> 20 000 as.	10	100 %
Yhteensä	37	84 %
Kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit (N = 11)		
< 5 500 as.		
5 501–20 000 as.	4	100 %
> 20 000 as.	7	100 %
Yhteensä	11	100 %
Muut kaupungit (N = 33)		
< 5 500 as.	12	80 %
5 501–20 000 as.	11	73 %
> 20000 as.	3	100 %
Yhteensä	26	79 %

Sitä vastoin kuntakoolla on merkitystä, jos tarkastellaan mitkä kunnat ovat vastaanottaneet ryhmiä/valtuuskuntia muista maista viimeisen vuoden aikana. Pienistä kunnista vain 6 (16 eli 38 %) ilmoitti, että ne olivat ottaneet vastaan ryhmiä ulkomailta. Vastaava luku keskisuurten kuntien osalta oli 15 (19/79 %). Suurista kaupungeista kaikki ilmoittivat ottaneensa vastaan vierailijoita viimeisen vuoden aikana.

Niin sanottu epävirallinen kansainvälinen yhteistyö näyttää toimivan samoilla peruseriaatteilla kuin virallinenkin ystävyyskuntayhteistyö, toisin sanoen keskinäinen yhteistyö on tärkeintä, lukuun ottamatta pieniä kuntia. Pienet kunnat vierailevat usein muissa maissa tai tutustuvat muiden maiden järjestöihin, mutta vastaanottavat suhteellisen harvoin ulkomaalaisia valtuuskuntia. Onko tämä merkki siitä, että pienemmät kunnat eivät ole luoneet toimivaa epävirallista kansainvälistä verkostoa samassa suhteessa kuin keskisuuret ja suuret kunnat?

Taulukko 24. Kunnat, jotka ottaneet vastaan virallisia ulkomaisia ryhmiä/valtuuskuntia viimeisen vuoden aikana (lkm ja %).

	lkm	%-osuus
Kaikki kunnat (N = 45)		
< 5 500 as.	6	38 %
5 501–20 000 as.	15	79 %
> 20 000 as.	10	100 %
Yhteensä	31	69 %
Kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit (N = 11)		
< 5 500 as.	–	
5 501–20 000 as.	4	100 %
> 20 000 as.	7	100 %
Yhteensä	11	100 %
Muut kaupungit (N = 34)		
< 5 500 as.	6	38 %
5 501–20 000 as.	11	73 %
> 20 000 as.	3	100 %
Yhteensä	20	59 %

Kansainvälistymisstrategian omaavien kaupunkien asema korostuu, sillä kaikki kaupungit ilmoittivat, että ne olivat vastaanottaneet ulkomaisten kuntien ja/tai järjestöjen edustajia viimeisen vuoden aikana. Tämä vahvistaa olettamusta, että on olemassa vahva yhteys kansainvälistymisstrategian laadinnan ja kansainvälisten yhteyksien lukumäärän välillä. Kansainvälistymisstrategian omaavilla kunnilla on enemmän ystävyyskuntayhteistyötä sekä myös laajempaa epävirallista kansainvälistä yhteistyötoimintaa. Pienillä kaupungeilla ei ole samaa tarvetta ylläpitää ystävyyskuntatoimintaa niin monen kunnan kanssa. Sen lisäksi pienillä kunnilla ei ole samoja taloudellisia edellytyksiä kuin keskisuurilla ja suurilla kaupungeilla ylläpitää näitä suhteita.

Seuraavaksi kysyttiin onko kunta lähettänyt virallisia edustajia kansainväliin kokouksiin viimeisen vuoden aikana. Nämä kokoukset järjestettiin yleensä sellaisten EU-projektien ja EU-ohjelmien yhteydessä, joihin kunta osallistuu. Esimerkiksi Kotka osallistui UBC:n yleiskokoukseen. Hämeenlinna on osallistunut Cities of Tomorrow -kokouksiin ja Mikkeli on ollut mukana EuroTowns-järjestön kokouksissa. Joukko kansainvälisiä kokouksia järjestettiin myös ystävyyskuntayhteistyön tiimoilta. Näihin osallistui lähinnä pohjoismaisia ystävyyskuntia, mutta myös venäläisiä ja baltialaisia ystävyyskuntia.

Taulukko 25. Kunnat, joiden virallinen edustaja osallistunut viimeisen vuoden aikana kansainvälisiin kokouksiin (lkm ja %).

	lkm	%-osuus
Kaikki kunnat (N = 43)		
< 5 500 as.	2	14 %
5 501–20 000 as.	12	63 %
> 20 000 as.	10	100 %
Yhteensä	24	56 %
Kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit (N = 11)		
< 5 500 as.	–	
5 501–20 000 as.	4	100 %
> 20 000 as.	7	100 %
Yhteensä	11	100 %
Muut kaupungit (N = 32)		
< 5 500 as.	2	14 %
5 501–20 000 as.	8	53 %
> 20 000 as.	3	100 %
Yhteensä	13	41 %

Pienten kuntien alhainen osallistuminen kansainvälisiin kokouksiin voidaan suurlta osin selittää seuraavilla tekijöillä: 1) pienillä kunnilla ei ole samanlaista tarvetta kansainvälistyä kuin suuremmilla kunnilla, 2) suurissa kunnissa on myös perinteisesti ylläpidetty kansainvälisiä suhteita, esimerkiksi ystävyyskuntayhteistyötä, 3) suuret kunnat ovat myös mukana jäseninä erilaisissa paikallisia tai alueellista etuja ajavissa järjestöissä ja ohjelmissa. Voidakseen liittyä jäseniksi on täytettävä tiettyjä edellytyksiä. Esimerkiksi asukasluvun suhteen on usein olemassa jokin minimiraja, mikä automaattisesti sulkee pienemmät kunnat pois järjestöjen toiminnasta.

Viimeinen kysymys koski niitä EU:hun/kansainvälistymiseen liittyviä verkostoja, joihin kunta osallistuu. Tutkituista kunnista 64 prosenttia ilmoitti osallistuvansa erilaisiin verkostoihin. Näistä tapauksista 30 prosenttia oli sellaisia, joissa maakuntien liitot, esimerkiksi Hämeen, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen liitot, osallistuivat eri EU-/kansainvälisiin verkostoihin. Myös EU-ohjelmat, joihin kunnat osallistuvat, muodostavat verkostoja, esim. TAD (Turku Area Development Center). Vahto ja Naantali osallistuvat tähän toimintaan.

Taulukko 26. Kunnat, jotka maininneet kansainvälistymiseen liittyviä tärkeimpiä verkostoja, joihin osallistuvat (lkm ja %; kuntakoon mukainen tarkastelu).

Kuntakoko (N = 45)	lkm	%-osuus
< 5 500 as.	9	56 %
5 501–20 000 as.	11	58 %
> 20 000 as.	9	90 %
Yhteensä	29	64 %

Yhteenveto

Kansainväliset yhteydet perustuvat lähinnä perinteiseen ystävyyskuntayhteistyöhön. Yhteistyö tällä alalla toimii kannustimena kunnan kansainvälisten yhteyksien kehittämiseksi. Vuosien varrella on syntynyt yhteysverkosto, jonka pohjalta on kehittynyt erilaisia yhteistyöprojekteja myös varsinaisen ystävyyskuntatoiminnan ulkopuolella. Suuret kaupungit ovat kansainvälisissä asioissa hyvinkin aktiivisia. Tähän vaikuttaa moni tekijä: väestöpohjan laajuus edesauttaa kansainvälisten yhteyksien syntyä, kansainvälinen elinkeinoelämä, hyvät liikenneyhteydet (esim. satama), toimiva yliopisto sekä riittävät käytettävissä olevat resurssit. Vain harvat suuret kunnat tai kaupungit osallistuvat paikallisia tai alueellisia etuja ajavien kansainvälisten järjestöjen toimintaan, sillä niillä on yleensä tiukat jäsenyys ehdot. Kuntakoolla on vähemmän merkitystä sille, ylläpitääkö kunta muiden tahojen kanssa tiedotus- ja lobbaustoimintaa Brysselissä. Lobbaustoiminta Brysselissä tapahtuu yhteistyössä muiden samoista kysymyksistä kiinnostuneiden suomalaisten tahojen kanssa, esim. yhdessä Kuntaliiton kanssa. Lopuksi voidaan todeta, että tutkitut KuntaSuomi-kunnat ovat muihin suomalaisiin kuntiin verrattuna aktiivisesti mukana ystävyyskuntatoiminnassa. KuntaSuomi-kunnilla on näin ollen laaja kansainvälisten yhteyksien verkosto.

5 Rakennerahastot sekä muut EU-ohjelmat

Euroopan yhteisön perustamissopimukseen sisältyy taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden periaate, jonka mukaan alueiden välisiä kehityseroja pyritään vähentämään (www.intermin.fi/sve/region/eu-allm.html 15.05. 2000). Heikommin kehittyneitä ja taantuvia alueita tuetaan alue- ja rakennepoliittisin toimenpitein, joita rahoitetaan muodostettujen rakennerahastojen avulla (ibid).

Tämän tutkimuksen lopussa käsitellään kunnan/kaupungin toimintaa Euroopan unionin puitteissa. Kysymyksiä on kaiken kaikkiaan kuusi ja niiden avulla selvitetään mm. millaisiin EU-ohjelmiin ja EU-projekteihin kunta osallistuu sekä onko kunnan osallistuminen tulosta kunnan omasta aloitteesta. Lisäksi kysyttiin kuntien rahoituspanostuksesta, miten paljon varoja kunta on käyttänyt erilaisiin EU-projekteihin. Lopuksi tiedusteltiin vielä onko kunnassa suoritettu erityisiä valmisteluja euroon siirtymisen johdosta? Tulosten esittely seuraa samaa malli kuin aikaisemminkin. Kunnat jaetaan ryhmiin asukasluvun mukaan ja erityisesti tarkastellaan eroja EU-toiminnan laajuuden suhteen kansainvälistymisstrategian omaavien kaupunkien ja muiden tutkittujen kaupunkien välillä.

Ensimmäinen kysymys kartoitti sitä, mihin EU-ohjelmiin kunta on osallistunut (projektien järjestäjänä/rahoittajana/osarahoittajana) ohjelmakaudella 1995–99. Tätä kysymystä tarkasteltaessa on pidettävä mielessä, että useimmat EU-ohjelmat asettavat tiettyjä vaatimuksia osallistumiselle. Kunnalle Euroopan unionin rakennerahastoilla on ratkaiseva merkitys, sillä ne vaikuttavat kunnan osallistumiseen eri EU-projekteihin. Rakennerahastoista tavoiteohjelmat 1, 2, 5b ja 6 ovat alueellisia. Rakennerahastojen tärkeys ilmenee myös siitä, että nämä ohjelmat kattoivat yli puolet maan väestöstä (53,6 %) (ibid).

Tavoiteohjelma 2 pyrkii saamaan aikaan rakennemuutokseen alueilla, joilla teollinen tuotanto on taantunut (ibid). Suurin ongelma tavoitealueella 2 on työttömyys (www.inforegio.org , 15.05. 2000). Suomessa tavoiteohjelma 2 koostui seuraavista alueista: Varsinais-Suomi, Satakunta, Päijät-Häme, Itä-Uusimaa, Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Keski-Suomi ja Keski-Pohjanmaa (ibid). Suomen tavoite 2 -alueiden kehittämisstrategiana kaudella 1995–1999 oli työpaikkojen lisääminen ja uudistaminen, alueiden tuotantorakenteen monipuolistaminen, yritystoiminnan kilpailukyvyyn ja työvoiman osaamisen parantaminen sekä alueiden kansainvälisen yhteistyön lisääminen. (www.intermin.fi, 15.05.2000).

Noin viidennes Suomen väestöstä asuu tavoite 5b -alueella. Tavoitteena on maaseudun kehittäminen ja rakennemuutoksen haittojen vähentäminen (ibid).

Tavoite 5b -alueet sijaitsevat Uudellamaalla, Itä-Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, Satakunnassa, Hämeessä, Pirkanmaalla, Päijät-Hämeessä, Kymenlaaksossa, Etelä-Karjalassa, Savossa, Keski-Suomessa, Vaasan rannikkoseudulla, Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla (ibid). Alueilla on vakavia taloudellisia ongelmia, muun muassa suhteellisen alhainen tulotaso ja kapea ammatillinen jakauma, mikä johtuu alkutuotannon, teollisuuden ja julkisten palveluiden menettämistä työpaikoista. (www.inforegio.org 15.05.2000). Ohjelman päätavoitteet ovat pienen ja keskisuuren yritystoiminnan vahvistaminen ja monipuolistaminen, maatalouden kilpailukykyyn parantaminen, maatalousväestön toimeentulon perustan laajentaminen sekä maaseudun palvelujen ja vetovoimaisuuden kehittäminen (www.intermin.fi, 15.05.2000).

Tavoite 6 -ohjelma koskee neljää kokonaista maakuntaa ja osia neljästä muusta maakunnasta. Lappi, Kainuu, Pohjois-Karjala ja Etelä-Savo ovat mukana kokonaan. Tavoite 6 -alue määriteltiin erittäin harvan asutuksen perusteella. Maatalous ja julkiset palvelut hallitsevat sen elinkeinorakennetta. Tärkeimpänä tavoitteena tavoite 6 -alueella on vahvistaa taloutta ja sitä kautta aikaansaada uusia työpaikkoja (ibid).

Taulukko 27. Kunnat, jotka ovat osallisena erilaisissa EU-ohjelmissa (lkm; kuntakoon mukaiset jakaumat).

	Tavoite- alue 6 (N = 44)	Tavoite- alue 2 (N = 43)	Tavoite- alue 5b (N = 44)	Interreg (N = 45)	Urban (N = 44)	Leader (N = 45)	Pomo (N = 45)	ESR (N = 40)
Kaikki kunnat								
< 5 500 as.	4	0	11	8	1	8	6	15
5 501–								
20 000 as.	5	3	7	8	0	10	6	14
> 20 000 as.	2	3	3	7	0	4	1	10
Yhteensä	11	6	21	23	1	22	13	39
	(25 %)	(14 %)	(48 %)	(51 %)	(2 %)	(49 %)	(29 %)	(98 %)

Kunnat/kaupungit osallistuvat ennen kaikkea ESR:n (Euroopan Sosiaalirahaston) toimintaan. Melkein kaikki ko. kysymykseen vastanneet kunnat ilmoittivat osallistuneensa ESR:n toimintaa, sillä ESR ei aseta mitään erityisehtoja; ei kuntakoon eikä maantieteellisen sijainen suhteen. Euroopan sosiaalirahaston varoilla rahoitetaan uusien toimintamallien kehittämistä inhimillisten voimavarojen lisäämiseksi ja työllisyyden turvaamiseksi. Euroopan sosiaalirahasto (ESR) on tärkein väline Euroopan unionin (EU) muuttaessa työllisyyspoliittiset tavoitteensa käytännön toimenpiteiksi jäsenmaissa (www.mol.fi/esr/esrsuomi.html.26.02. 2000). Interreg-toiminta (cross-border co-operation) on raja-alueiden kehittämisen yhteistyöohjelma ja puolet tutkituista KuntaSuomi-kunnista ilmoitti osallistuneensa toimin-

taan. Monet kunnat ovat myös osallistuneet Leader-ohjelmaan, jonka tarkoitus on kehittää maaseutua.

Espoo, Kotka ja Vaasa osallistuivat jo mainittujen EU-ohjelmien lisäksi Comenius-, Sokrates- ja Leonardo-ohjelmiin. Nämä ovat EU-tukiohjelmiä koulutuksen alalla. Espoo ja Lappeenranta osallistuivat Tacis-ohjelmaan, jonka tarkoitus on helpottaa itäeurooppalaisten maiden siirtymistä markkinatalouteen ja edistää demokraattista kehitystä näissä maissa. Lumijoki osallistui Life-ympäristöohjelmaan, Padasjoki KOR-ohjelmaan (joka on kalatalouden taloudellinen säätiö) ja Naantali oli mukana matkailunedistämishjelmassa Virossa.

Seuraavaksi kysyttiin: Kuinka monessa EU-projektissa kunta on ensimmäisellä ohjelmakaudella 1995–1999 ollut osallisena? Mainitkaa nimeltä viisi tärkeintä projektia. Mikä on näiden projektien kokonaisrahoitus ja kunnan osuus rahoituksesta? Rakennerahastojen merkitys korostuu, sillä ne vaikuttavat osallistumiseen mahdollisiin EU-projekteihin. Siten on huomioitava eri tukialueet, tavoite 2, 5b ja 6 -alueet analysoitaessa miten moneen EU-projektiin tutkitut kunnat ovat osallistuneet.

Ensimmäisessä kysymyksessä tiedusteltiin kuinka moneen EU-projektiin kunta oli osallistunut ohjelmakaudella 1995–1999. Tuloksia esiteltäessä ei selosteta erikseen jokaisen kunnan EU-projekteja, vaan kerrotaan kuinka moneen EU-projektiin kunta keskimäärin on osallistunut. Paremman yleiskuvan saamiseksi EU-projektien määristä raportoidaan myös minimi- ja maksimi-arvot. Sitten seuraa tavanomainen kuntien luokitus asukasluvun mukaan sekä selvitetään mahdollisia eroja kansainvälistymisstrategian omaavien kaupunkien ja muiden tutkittujen kuntien välillä.

Taulukko 28. EU-projektien yleisyys KuntaSuomi-kunnissa (kuntaluokituksen mukainen jakauma).

	lkm, minimi	lkm, maksimi	lkm, keskimäärin
Kaikki kunnat (N = 42)			
Kuinka monessa EU-projektissa kunta on ollut osallisena ohjelmakaudella 1995–99?	2	100	28
Kansainvälistymisstrategian omaavat kunnat (N = 11)			
Kuinka monessa EU-projektissa kunta on ollut osallisena ohjelmakaudella 1995–99?	4	90	34
Muut kunnat (N = 31)			
Kuinka monessa EU-projektissa kunta on ollut osallisena ohjelmakaudella 1995–99?	2	100	26

Kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit osallistuvat muita kaupunkeja useammin EU-projekteihin. Tämä tukee olettamusta, että kansainvälistymisstrategian omaavat kunnat/kaupungit yleensä ovat muita kuntia aktiivisempia kansainvälisissä kysymyksissä. Koska kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit yleensä ovat aktiivisesti osallisina erilaisissa EU-projekteissa, olisi luultavaa, että eniten EU-projekteihin osallistunut kunta olisi kansainvälistymisstrategian omaava kaupunki. Mutta kaikkein aktiivisimpia kuntia ovatkin alle 5 500 asukkaan kunta, Humppila ja Virrat, keskisuuri kunta, joka ilmoittaa osallistuneensa yli sataan eri EU-projektiin. Tunnusomaista näille kunnille on, että ne kuuluvat 5b-tukialueeseen, jonka tarkoitus on tasoittaa maaseudun rakennemuutosta ja luoda edellytykset kestäväälle kehitykselle.

Taulukko 29. EU-projektien yleisyys KuntaSuomi-kunnissa (lkm ja kuntakoon mukainen jakauma).

	lkm, minimi	lkm, maksimi	lkm, keskimäärin
< 5 500 as. (N = 14)			
Kuinka monessa EU-projektissa kunta on ollut osallisena ohjelmakaudella 1995–99?	5	100	23
5 501–20 000 as. (N = 19)			
Kuinka monessa EU-projektissa kunta on ollut osallisena ohjelmakaudella 1995–99?	2	100	26
> 20 000 as. (N = 9)			
Kuinka monessa EU-projektissa kunta on ollut osallisena ohjelmakaudella 1995–99?	5	90	40

Kuntakoolla on ratkaiseva merkitys kuntien osallistumiselle EU-projekteihin. Varsinkin suuret kaupungit osallistuvat vilkkaasti erilaisiin EU-projekteihin. Keskimäärin suuret kaupungit osallistuvat 40 EU-projektiin, keskisuurten ja pienten kuntien vastaava luku on 20. Sen lisäksi rakennerahastoilla on tärkeä osa, mikä ilmenee Humppilan ja Virtain tapauksissa.

Seuraava osakysymys koski sitä, mitkä olivat viisi tärkeintä EU-projektia, joihin kunta osallistui. Tässä tarkastellaan ainoastaan osaa niistä EU-projekteista, joihin kunnat osallistuiivat. Täten saadaan havainnollinen kuva niistä projekteista, jotka koettiin tärkeimmiksi.

Ennen kuin esitellään tärkeimmät EU-projektit, voidaan todeta, että joidenkin tutkittujen kuntien toiminta EU-projekteissa perustuu yhteistyöhön lähellä olevien kuntien kanssa. Punkaharju, Pyhäntä, Sonkajärvi, Vahto ja Vehkalahti ovat

esimerkkejä kunnista, missä osallistuminen EU-projekteihin perustuu yhteistyöhön naapurikuntien kanssa. Yhteistyön tarve on suurempi pienissä ja keskisuurisissa kunnissa ja viittaa siihen, että kunnat ovat sopeutuneet tämän päivän uuteen globaaliin yhteiskuntaan.

Kunnat kokivat, että työllisyys-(ESR), teollisuus- ja infrastruktuuriprojektit olivat tärkeimpiä. Työllisyysprojektien ensisijaisena tarkoituksena oli helpottaa nuorten ja pitkäaikaistyöttömien tilannetta työmarkkinoilla. Tunnusomaista teollisuusprojekteille oli, että niiden pääasiallinen tarkoitus oli luoda kehitysmalleja eri teollisuuden aloille, esimerkiksi metallialalle. Infrastruktuuriprojektit käsittivät yleensä erilaisia satamahankkeita ja paikallisen infrastruktuurin kehittämistä edistäviä hankkeita.

KUKA-kyselyhän perustuu puhelinhaastatteluun, jossa haastateltiin yhtä henkilöä. Näin ollen tärkeimpiä EU-projekteja koskevia vastauksia on tulkittava varoen. Kyselyyn vastaajilla voi olla hyvinkin subjektiivinen käsitys siitä mitä projekteja on pidettävä tärkeinä. Tähän liittyy myös tulkintaongelma: miten tärkeimmiksi koetut projektit on luokiteltava, sen mukaanko miten isosta investoinnista on kyse vaiko sen mukaan miten menestyksekkäitä ne ovat olleet. Mutta heikkouksista huolimatta seuraava kartoitus antaa osviittoja siitä mitkä EU-projektit koettiin tärkeimmiksi.

Seuraava osakysymys selvitti miten suuret kokonaiskustannukset tärkeimpien EU-projektien osalta oli. Vastauskato oli suhteellisen suuri 16 (35 %) kuntaa ei vastannut tähän kysymykseen, tällä on luonnollisesti vaikutusta lopputulokseen.

Taulukko 30. Tärkeimpien EU-projektien kokonaisrahoitus kuntaryhmittäen mukaisesti tarkasteltuna.

	Kokonaisrahoitus		
	minimi	maksimi	keskimäärin
Kaikki kunnat (N = 31)			
Tärkeimpien projektien kokonaisrahoitus	150 000 mk	182 Mmk	25,1 Mmk
Kansainvälistymisstrategian omaavat kunnat (N = 8)			
Tärkeimpien projektien kokonaisrahoitus	1 Mmk	182 Mmk	59,9 Mmk
Muut kunnat (N = 23)			
Tärkeimpien projektien kokonaisrahoitus	150 000 mk	65 Mmk	13,1 Mmk

Tutkittujen kuntien tärkeimpien EU-projektien kokonaisrahoitus vaihteli suuresti; 15 000 markasta 182 miljoonaan markkaan. Ero on myös huomattava (47 milj. markkaa) kansainvälistymisstrategian omaavien kaupunkien ja muiden kaupunkien osalta. Yhtenä syynä tähän suureen eroon on, että kansainvälistymisstrategian

omaavat kaupungit osallistuivat eräisiin suuria taloudellisia panostuksia vaativiin infrastruktuurihankkeisiin. Esimerkiksi Kotka ja Lappeenranta ovat toteuttaneet satamahankkeita tarkoituksena parantaa ja kehittää alueen satamaliikennettä. Nämä hankkeet ovat nielleet kymmeniä miljoonia markkoja. Vaasa puolestaan on sijoittanut 160 miljoonaa markkaa energiahankkeeseen – Vasa Pilot Powerplant. Kokonaiskustannuksista EU-tuen osuus oli 4 miljoonaa.

Taaskin kuntakoolla on ratkaiseva merkitys tärkeimpien EU-projektien taloudellisen panostuksen suuruuteen, kuten ilmenee taulukosta 31.

Taulukko 31. Tärkeimpien EU-projektien kokonaisrahoitus kuntakoon mukaisesti tarkasteltuna.

	Kokonaisrahoitus		
	minimi	maksimi	keskimäärin
< 5 500 as. (N = 8)			
Tärkeimpien projektien kokonaisrahoitus	300 000 mk	53 Mmk	12,6 Mmk
5 501–20 000 as. (N = 18)			
Tärkeimpien projektien kokonaisrahoitus	150 000 mk	27 Mmk	10,2 Mmk
> 20 000 as. (N = 5)			
Tärkeimpien projektien kokonaisrahoitus	30,4 Mmk	182 Mmk	99 Mmk

Mielenkiintoista taulukossa 31 on, että pienemmillä kunnilla on keskimääräisesti tarkasteltuna keskisuuria kuntia suurempi kokonaisrahoitus tärkeimpien EU-projektien kohdalla. Yksi syy tähän on, että vastauskato oli suuri pienempien kuntien kohdalla. Pienistä kunnista puolet ei vastannut tähän kysymykseen, kun taas melkein kaikki (18/19) keskisuurista kunnista vastasi. Sen lisäksi jotkut pienemmät kunnat kuten Humppila ovat toteuttaneet eräitä suuria infrastruktuuri- ja kehityshankkeita (yhteensä 53 miljoonaa), mikä selvästi korottaa pienten kuntien saamaa keskiarvo. Humppila kuuluu myös tavoitealueeseen 2, jonka tavoite oli auttaa teollisen taantuman kokeneita alueita rakennemuutosprosessissa. Vastauskato oli suuri myös suurten kuntien osalta (5), mikä omalta osaltaan selittää, miksi keskimääräinen summa oli niinkin korkea kuin 99 miljoonaa markkaa. Suuret kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit Vaasa (182 milj.) ja Lappeenranta (140 milj.) nostavat huomattavasti keskiarvoa. Varkaus (30 milj.), Kokkola (65 milj.) ja Kotka (78 milj.) ovat keskiarvon alapuolella.

Neljäs ja viimeinen osakysymys käsitteli kunnan osuutta tärkeimpien EU-projektien rahoituksessa. Vastauskato oli myöskin tämän kysymyksen osalta suuri, sillä melkein neljännes (11) tutkituista kunnista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Taulukko 32. Kuntien osuus tärkeimpien EU-projektien rahoituksesta.

	Kuntien rahoitusosuus		
	minimi	maksimi	keskimäärin
Kaikki kunnat (N = 34)			
Kunnan osuus rahoituksesta	30 000 mk	80 Mmk	6,1 Mmk
Kansainvälistymisstrategian omaavat kunnat (N = 9)			
Kunnan osuus rahoituksesta	100 000 mk	80 Mmk	16,8 Mmk
Muut kunnat (N = 25)			
Kunnan osuus rahoituksesta	30 000 mk	35 Mmk	2,3 Mmk

Tulokset taulukossa 32 ovat samansuuntaiset kuin edellisessä taulukossa. Vaihtelut eri kuntaryhmien välillä ovat samanlaiset ja kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit erottuvat muista korkealla keskiarvolla.

Mielenkiintoista on vertailla kansainvälistymisstrategian omaavien kaupunkien ja muiden kaupunkien taloudellista panostusta tärkeimpien EU-projektien kokonaisrahoituksen osalta ja kuntien osuutta ko. kokonaisrahoituksesta.

Taulukko 33. Tärkeimpien EU-projektien kokonaisrahoitus ja kunnan osuus kokonaisrahoituksesta (kuntaryhmien keskiarvot).

	Tärkeimpien EU-projektien kokonaisrahoitus	Kunnan osuus kokonaisrahoituksesta
Kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit	59,9 Mmk	16,8 Mmk
Muut kunnat	13,1 Mmk	2,3 Mmk

Näyttää siltä, että kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit pitkälti itse osallistuvat tärkeimpien EU-projektien rahoitukseen verrattuna toisiin tutkittuihin kuntiin. Tämä oletamus vahvistuu, jos tarkastellaan tutkittujen kuntien osuutta kokonaisrahoituksesta. Kansainvälistymisstrategian omaavien kaupunkien osuus kokonaisrahoituksesta on nimittäin 28 prosenttia, kun vastaava luku muiden tutkittujen kuntien osalta on vain 18 prosenttia.

Kun tässä on tarkasteltu kuntien osallistumista eri EU-projekteihin ja saatu kuva tärkeimmistä projekteista ja niiden rahoituksesta on aika siirtyä tarkastelemaan keiden kanssa kunnat tekevät yhteistyötä EU-projekteihin liittyvissä asioissa.

Seuraavat tahot olivat kuntien ilmoituksen mukaan tärkeitä yhteistyökumppaneita EU-projektien osalta: lähikunnat, maakuntien liitot, yritykset, oppilaitokset, TE-keskukset, ystävyyskunnat, eri ministeriöt ja ympäristökeskukset. Erityi-

sesti TE-keskusten tärkeä merkitys yhteistyökumppanina painottui EU-projektien osalta. Työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat tulosta laajasta, koko suomalaista aluehallintoa koskevasta uudistuksesta Aluehallinto 2000 (Sandberg & Ståhlberg 1999). Uudistuksen perusajatus on, että laajalla organisaatiolla on suurempi valikoima keinoja erilaisten ongelmien ratkaisemiseksi. Työttömyyttä voidaan hoitaa mm. rohkaisemalla ja tukemalla pienyrityttömyyttä, yritysten työvoimapulaa voidaan helpottaa työvoimapolitiisin keinoin aikuiskoulutuksella (Sandberg & Ståhlberg 1999).

Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintapiiri kattaa mm. pienten ja keski suurten yritysten tukemisen, EU:n yhteisen maatalouspolitiikan toteuttamisen ja valvomisen sekä alueellisen työvoimapolitiikan suunnittelemisen. TE-keskukset ovat paikallisten työvoimatoimistojen ylin viranomaisen ja toimii kolmen ministeriön; kauppa- ja teollisuusministeriön, työministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa (Sandberg & Ståhlberg 1999). Syy siihen miksi TE-keskukset ovat erityisen mielenkiinnon kohteena voidaan löytää olettamuksesta, jonka Sandberg ja Ståhlberg ovat tuoneet esille kirjassaan (Sandberg & Ståhlberg 1999): seuraavan ohjelmakauden aikana toteutettava EU-rahojen jakamista koskeva uudistus merkinnee, että TE-keskusten rooli alueellisina kehitystekijöinä vahvistuu ja tämä vaikuttaa myös paikallistason tulevaan kehitykseen.

Tunnusomaista tärkeimmille EU-projektien yhteistyökumppaneille on alueellinen läheisyys: lähikunnat ja maakuntien liitot koetaan tärkeiksi. Myös yritykset ovat tärkeitä. Monet kuntien osallistumat EU-projektit toimivat yhteistyössä yksityisen sektorin, erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kanssa.

Ne EU-projektit, joihin kunnat osallistuvat ovat pääosin syntyneet kuntien omasta aloitteesta, mikä korostaa kuntien aloitekykyä ulkoisten projektien synnyssä. Erot eri kuntakoon omaavien kuntien välillä ovat suhteellisen pieniä. Mielenkiintoista on, että pienet kunnat (93 %) ovat suhteessa keskisuuriin kuntiin (79 %) aavistuksen verran aloitekykyisempiä EU-projektien suhteen.

Taulukko 34. Kunnan omasta aloitteesta syntyneet EU-projektit (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko (N = 43)	lkm	%-osuus
< 5 500 as.	14	93 %
5 501–20 000 as.	15	79 %
> 20 000 as.	9	100 %
Yhteensä	38	88 %

Ero kansainvälistymisstrategian omaavien kaupunkien ja muiden kuntien välillä on tässä tapauksessa melkein olematon (91/88 %). Tutkitut kunnat ovat ylipäättään suhteellisen aktiivisia aloitteentekijöitä EU-projektien suhteen.

Tutkitut kunnat ilmoittivat, että niiden yhteenlaskettu taloudellinen panostus eri EU-projekteihin oli suunnilleen 5,4 miljoonaa markkaa. Kansainvälistymisstrategian omaavien kaupunkien keskiarvo, 11,9 miljoonaa markkaa, eroaa huomattavasti muiden tutkittujen kaupunkien keskiarvosta (3,4 milj. mk). Tämä on heijastumaa suuntauksesta, joka ilmeni jo selostettaessa kuntien osuutta tärkeimpien EU-projektien osalta. Kansainvälistymisstrategian omaavien kaupunkien suhteellisen suuri yhteenlaskettu taloudellinen panostus voidaan osittain selittää niillä infrastruktuuriprojekteilla, joihin mm. Lappeenranta osallistui, ja joka nieli kymmenkunta miljoonaa markkaa.

Taulukko 35. Kuntien yhteenlaskettu taloudellinen panostus kaikkiin eri EU-projekteihin kuntaryhmittymisen mukaisesti tarkasteltuna.

	Taloudellinen panostus		
	minimi	maksimi	keskimäärin
Kaikki kunnat (N = 43)			
Yhteenlaskettu taloudellinen panostus eri EU-projekteihin	20 000 mk	80 Mmk	5,4 Mmk
Kansainvälistymisstrategian omaavat kunnat (N = 10)			
Yhteenlaskettu taloudellinen panostus eri EU-projekteihin	100 000 mk	80 Mmk	11,9 Mmk
Muut kunnat (N = 33)			
Yhteenlaskettu taloudellinen panostus eri EU-projekteihin	20 000 mk	70 Mmk	3,4 Mmk

Kansainvälistymisstrategian omaavien kuntien ohella Kokkola erottuu korkealla 70 miljoonan markan taloudellisella panostuksella eri EU-projekteihin. Suurimman osan tästä on niellyt Kokkolan satamahanke. Kokkola kuuluu tavoitealue 2:een. Alle 5 500 asukkaan Kuhmoinen on toinen ääritapaus. Kunnan taloudellinen panostus on melkein 5 000 markkaa asukasta kohden eli 15 miljoonaa markkaa. Tämä taas selittyy kunnan osallistumisella muutamaan infrastruktuuriprojektiin, satama- ja teollisuushankkeeseen.

Taulukko 36. Kuntien yhteenlaskettu taloudellinen panostus eri EU-projekteihin kuntakoon mukaisesti tarkasteltuna.

	Taloudellinen panostus		
	minimi	maksimi	keskimäärin
< 5 500 as. (N = 16)	20 000 mk	15 Mmk	1,5 Mmk
5 501–20 000 as. (N = 19)	10 000 mk	3 Mmk	0,9 Mmk
> 20 000 as. (N = 8)	1 150 000 mk	80 Mmk	24 Mmk

Syy siihen miksi pienempien kuntien keskiarvo on vähän korkeampi kuin keski suurten kuntien vastaava arvo on Kuhmoisten kunnan suuri taloudellinen panostus erääseen EU-projektiin. Jos Kuhmoisten panostus vähennetään saadaan pienemmille kunnille vertailukelpoisempi luku 612 000 markkaa. Yli 20 000 asukkaan kaupungit, käsittäen kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit sekä Kokkolan ja Hämeenlinnan, saavat pienempiin ja keskisuuriin kuntiin verrattuna korkean keskiarvon (24 milj. mk). Suurimman osan tästä summasta nielee suurten kaupunkien infrastruktuuriprojektit.

Jos tarkastellaan yksittäisten kuntien yhteenlaskettua taloudellista panostusta eri EU-projekteihin (taulukko 37) niin eteenkin pienten kuntien asema korostuu. Tosin taulukko 37 ei ole täysin luotettava, sillä joissakin tapauksissa jakauma on epätasainen. Esimerkkinä voidaan mainita noin 3 000 asukkaan Kuhmoinen, jolla on 15 miljoonan markan satama- ja teollisuusprojekti meneillään. Joka tapauksessa taulukko 37 antaa yleiskuvan kuntien taloudellisesta panostuksesta eri EU-projekteihin.

Tämän luvun lopussa käsitellään vielä kysymystä miten kunnat ovat valmistautuneet euroon siirtymiseen. Valmistelut käsittivät etupäässä kunnallisten ATK-ohjelmien päivittämisen ja siihen liittyviä toimia. Joissakin kaupungeissa (Mikkeli ja Varkaus) talousosasto on perustanut työryhmän käsittelemään niitä ongelmia, joita euroon siirtyminen mahdollisesti tuo mukanaan. Jotkut kaupungit kuten Lieksa ja Punkaharju ovat suunnitelleet kouluttavansa henkilöstöään vuoden 2000 aikana euroon siirtymisen vuoksi. Espoo, Vaasa, Hämeenlinna ja Noormarkku ovat toteuttaneet EURO-projektin. Näissä projekteissa koko hallintoa on valmisteltu euroon siirtymiseen sekä saatettu tietojärjestelmät sellaiseen kuntoon, että euroon siirtyminen pitäisi sujua vaivattomasti.

Taulukko 37. Kuntien yhteenlaskettu taloudellinen panostus eri EU-projekteihin (mk/asukas; kuntakohtainen tarkastelu).

Kunta (N = 45) ja kuntakokoluokka	mk/asukas
Kuhmoinen (< 5 500 as.)	4 913
Kokkola (> 20 000 as.)	1 971
Lappeenranta (> 20 000 as.)	1 394
Lumijoki (< 5 500 as.)	1 183
Rääkkylä (< 5 500 as.)	619
Kristiinankaupunki (5 501–20 000 as.)	359
Pylkönmäki (< 5 500 as.)	325
Ranua (5 501–20 000 as.)	300
Humppila (< 5 500 as.)	270
Padasjoki (< 5 500 as.)	248
Liljendal (< 5 500 as.)	237
Vaasa (> 20 000 as.)	230
Multia (< 5 500 as.)	229
Kotka (> 20 000 as.)	180
Virrat (5 501–20 000 as.)	175
Karstula (5 501–20 000 as.)	170
Kemiö (< 5 500 as.)	150
Pyhäntä (< 5 500 as.)	128
Kolari (< 5 500 as.)	121
Suolahti (5 501–20 000 as.)	121
Hämeenlinna (> 20 000 as.)	110
Vimpeli (< 5 500 as.)	96
Pudasjärvi (5 501–20 000 as.)	95
Mikkeli (> 20 000 as.)	91
Tyrnävä (< 5 500 as.)	86
Pieksämäki (5 501–20 000 as.)	83
Kaarina (5 501–20 000 as.)	82
Vehkalahti (5 501–20 000 as.)	82
Oulainen (5 501–20 000 as.)	78
Sonkajärvi (5 501–20 000 as.)	73
Lieksa (5 501–20 000 as.)	63
Kiikala (< 5 500 as.)	53
Närpiö (5 501–20 000 as.)	50
Espoo (> 20 000 as.)	49
Varkaus (> 20 000 as.)	49
Iitti (5 501–20 000 as.)	46
Punkaharju (< 5 500 as.)	39
Haukipudas (5 501–20 000 as.)	33
Noormarkku (5 501–20 000 as.)	32
Leppävirta (5 501–20 000 as.)	27
Outokumpu (5 501–20 000 as.)	23
Vahto (< 5 500 as.)	11
Naantali (5 501–20 000 as.)	8
Porvoo (> 20 000 as.)	Tiedot puuttuvat
Kerava (> 20 000 as.)	Tiedot puuttuvat

Taulukko 38. Kunnat, joissa on suoritettu erityisiä valmisteluja euroon siirtymisen johdosta (lkm ja %; kuntakoon mukainen jakauma).

Kuntakoko (N = 44)	lkm	%-osuus
< 5 500 as.	10	63 %
5 501–20 000 as.	12	63 %
> 20 000 as.	8	88 %
Yhteensä	30	68 %

Kuntakoon suhteen taulukko ei tarjoa yllätyksiä, vaan suuntaus on sama kuin edellisissäkin taulukoissa: suuret kaupungit ovat tässäkin asiassa aktiivisempia kuin pienet ja keskisuuret kunnat. Kansainvälistymisstrategian omaavista kaupungeista 82 prosenttia ilmoitti suorittaneensa erityisiä valmisteluja euroon siirtymisen johdosta, vastaava luku muiden kuntien osalta oli 63 prosenttia.

Yhteenveto

Tutkituista kunnista/kaupungeista suuret kaupungit, pääasiassa kansainvälistymisstrategian omaavat kaupungit ovat aktiivisia EU-asioissa. Suuret kaupungit osallistuvat joukkoon erilaisia EU-projekteja ja käyttävät paljon taloudellisia varoja siihen; keskimäärin 99 miljoonaa markkaa tärkeimpien EU-projektien osalta. Tästä on keskimäärin noin 30 prosenttia kunnallista pääomaa. Suurien kaupunkien yhteenlaskettu taloudellinen panostus on keskimäärin 24 miljoonaa markkaa, vastaava summa keskisuurten kuntien osalta on 900 000 markkaa. Kaikki suuret kaupungit ilmoittavat, että ne ovat toimineet aloitteentekijöinä osassa niitä EU-projekteja, joihin ne ovat osallistuneet ohjelmakaudelle 1995–1999. Selittävä tekijä tässä on ilman muuta Euroopan unionin sisäinen integraatiokehitys. Samanaikaisesti rakennerahastoilla on erittäin tärkeä rooli keskusteltaessa tutkittujen kuntien EU-aktiivisuudesta. Ne kunnat, jotka ovat mukana rakennerahastojen toiminnassa, osallistuvat myös muihin EU-projekteihin. Nämä projektit kattavat laajan skaalan erilaisista infrastruktuuriprojekteista aina ympäristöhankkeisiin. Konkreettisinä esimerkkeinä kunnista, jotka osallistuvat suureen joukkoon erilaisiin EU-projekteihin ja samalla kuuluvat rakennerahaston tavoitealueisiin 2, 5b ja 6, ovat Humpila, Karstula, Kristiinankaupunki, Närpiö, Sonkajärvi, Vehkalahti ja Virrat.

Suomen liityttyä Euroopan unioniin vuonna 1995 ovat paikallisen tason toimijat olleet enemmän tai vähemmän pakotettuja osallistumaan rakennerahastojen toimintaan ja erilaisiin EU-ohjelmiin.

”Integraation vaikutukset kuntatasolla näkyvät lähinnä neljällä eri tasolla, joista kaksi liittyy ns. suoriin eli esim. lainsäädännön muutosten mukaan tuomiin vaikutuksiin ja kaksi yleensä integraatioprosessin mukanaan tuomiin vaikutuksiin eli ns. epäsuoriin vaikutuksiin.” (Holmroos 1998).

Ensimmäiseksi vaikutukset tuntuvat organisaatiotasolla, hallinnon ajattelutapojen muutoksina. Tästä on esimerkkinä julkisten palvelujen yksityistäminen keskustelun aiheena. Toisella tasolla vaikutukset ovat luonteeltaan toiminnallisia, eli muutokset ilmenevät paikallis- ja kunnallistason palvelutarjonnassa (koulutusala, teknisellä sektorilla ja sosiaali-alalla) sekä muutoksina lainsäädännössä. Kolmas taso käsittää koko sosio-taloudellisen järjestelmän, olosuhteet ja toimintaympäristön, joissa kunnat toimivat. Nämä ovat jatkuvan muutoksen alaisina. Neljäs vaikutustaso käsittää paikallistason kehitys- ja toimintaedellytyksiä. Nämä ovat yhä enenevässä määrin riippuvaisia omista resursseista ja mahdollisuuksista käyttää ja hankkia ulkopuolisia lisäresursseja (Holmroos 1998). Ulkopuolisia lisäresursseja saadaan ennen kaikkea osallistamalla eri rakennerahastojen toimintaan ja EU-ohjelmiin.

6 Lopuksi

KuntaSuomi-kuntien kansainvälistymistä käsittelevän raportin loppuosassa tehdään lyhyt yhteenveto kansainvälistymisen edistymisestä tutkituissa kunnissa. Sen lisäksi esitetään kansainvälistymistä kuvaava indeksi. Tämän indeksin tarkoitus on luokitella tutkitut kunnat kyselyssä esitettyjen kysymysten mukaan erityisellä kansainvälistymisasteikolla. Kansainvälistymisindeksi on sellaisen kartoituksen perustana, jossa selvitetään, mitkä yksittäiset kunnat ovat kokeneet suurimmat ja merkittävimmät muutokset kansainvälistymisasioissa. Indeksien ongelmana ja heikkoutena ovat eri kysymysten painoarvo ja se miten ne voidaan pisteyttää. Miten esimerkiksi voidaan verrata toisiinsa kansainvälistymisstrategian laatimista ja ystävyyskuntien lukumäärää? Menetelmästä huolimatta saadaan indeksi, joka joissakin tapauksissa antaa vääristyneen jakauman kansainvälistymisnopeudesta tutkituissa kunnissa. Huolimatta mainituista vaikeuksista indeksi antaa osviittaa siitä, mitkä tutkituista kaupungeista tai kunnista ovat Suomen oloissa edelläkävijöitä kansainvälistymiseen liittyvissä asioissa.

Seuraavilla taustatekijöillä voi olla ratkaiseva merkitys kunnan/kaupungin osallistumiselle kansainväliseen toimintaan: kunnan pinta-ala, kunnallinen velka- taakka, veropohja, asukastiheys ja asukasluku. Tarkoitus on selvittää taustatekijöiden vaikutusta tutkittujen kuntien alttiuteen aloittaa kansainvälinen yhteistyö jollakin alalla. Tässä käytetään apuna yhteisvaihteluanalyysia (korrelaatioanalyysia).

Luvun lopussa esitellään politiikkojen ja virkamiesten mielteitä kansainvälistymisestä yleensä. Onko esimerkiksi kansainvälinen aktiivisuus riittävä? Miten ystävyyskuntatoiminta mielletään kunnassa, onko tällainen toiminta tänä päivänä enää mielekästä? Lisäksi selvitetään mitä hyötyä on lobbaustoimistosta Brysselissä, jäsenyydestä kansainvälisissä järjestöissä, ja kansainvälisestä yhteistyöstä lähialueen tai maakuntien liiton kanssa sekä mikä on näiden vaikutus kansainvälisissä asioissa. Tiedot ovat VILU-(VIranhaltijat ja LUottamushenkilöt)tietokannasta. VILU-tiedot kerättiin syksyllä 1999. VILU:n tarkoituksena oli kartoittaa päätöksentekijöiden mielipiteitä kunnasta, kunnallisista palveluista, vallasta, kunnan kehittämistä, jne.

Kansainvälistyminen on paikallisella tasolla edennyt vaihtelevalla nopeudella. Yhdentyvän Euroopan kolmannen tason (alueellisen ja paikallisen) synty, kunnan muuttuva asema tämän päivän hyvinvointiyhteiskunnassa, kuntien lisääntynyt vapaus suhteessa valtioon, ja valtakunnallisten palveluiden siirtäminen valtiolta kunnille ovat esimerkkejä tekijöistä, jotka ovat nopeuttaneet kansainvälistymiskehitystä Suomessa.

Suurimmat ja tärkeimmät muutokset kansainvälistymiskehityksessä ovat kokeneet yli 20 000 asukkaan kaupungit. Nämä ovat kaupunkeja, joilla on vahva perusta talouden ja kulttuurin alalla, kansainvälinen talouselämä tai yliopisto. Suurimmat kaupungit ovat useimmiten laatineet kansainvälistymisstrategian, mikä on johtanut hallinnollisiin muutoksiin kaupungin tavassa hoitaa kansainvälisiä asioita. On esimerkiksi luotu yksikkö, jolla on vastuu näistä asioista, tai tehtävät on annettu virkamiehelle hoidettaviksi muiden tehtävien ohessa. Jossain määrin on annettu kansainvälisiin asioihin liittyvää koulutusta, etupäässä virkamiehille on järjestetty kielikursseja ja tiedotustilaisuuksia EU-kysymyksistä. Suuret kaupungit ovat myös mukana monissa EU-projekteissa. Rakennerahastoilla on ratkaiseva merkitys osallistumiselle EU-projekteihin, sillä rahastojen tarkoituksena on vähentää alueellisia kehityseroja. Heikoimpia ja jälkeenjääneitä alueita tuetaan alue- ja rakennepoliittisin toimenpitein (www.intermin.fi/sve/region/eu-allm.html, 15.05.2000).

Mutta ei sääntöä ilman poikkeusta. Jotkut pienet ja keskisuuret kunnat ovat hyvin edustettuina joillakin aloilla. Tämä koskee erityisesti tiedostus- ja lobbaus-toimiston ylläpitämistä Brysselissä. Tällöin kunnat tekevät yhteistyötä muiden tahojen kanssa. Ne kaupungit/kunnat (etupäässä pienet ja keskisuuret kunnat), jotka eivät ole laatineet kansainvälistymisstrategiaa, ylläpitävät kansainvälistymisstrategian laatineita kuntia (suuret kaupungit/kunnat) useammin lobbaustoimistoa Brysselissä. Syyt tähän ovat varmaan monet, mutta yksi on ilman muuta se, että pienillä kunnilla on suurempi tarve tehdä yhteistyötä. Konkreettisina esimerkkeinä yhteistyöasetelmista voidaan mainita TAD (Turku Area Development Centre). Tähän yhteistyöhön osallistuvat mm. Naantali ja Vahto sekä ”kuutoskunnat”, jossa mm. Vehkalahti ja Kotka ovat mukana. Pienet kunnat luottavat usein kokonaan alueellisiin kehityskeskukseen EU-kysymyksissä.

Yleinen suuntaus 1990-luvulla joka on vahvistunut EU-jäsenyyden myötä on, että kuntien välinen yhteistyö kasvaa (Sandberg 2000). Yhteistyö on Suomessa aina ollut laajaa, sillä kunnat ovat pieniä eikä meillä ole varsinaista väliportaalia hallintona, mutta tämä yhteistyö on muuttanut muotojaan viimeisten vuosien aikana. Kehitys 1990-luvulla on merkinnyt sitä, että yhteistyöalat ovat laajentuneet ja erilaistuneet verrattuna aikaisempaan, yhteistyö on myös laajentunut koskemaan yhä suurempia kuntia. Kehitystä ovat vauhdittaneet kuntien taloudellisen tilanteen heikkeneminen, mutta sitä on myös tuettu ja rohkaistu laeilla ja valtakunnallisilla toimintaohjelmilla. Myös EU-jäsenyydellä on oma vaikutuksena (Sandberg 2000).

Kansainvälistymisindeksi perustuu kaikkiaan 17 valittuun kysymykseen (liite 1). Yhteistä näille kaikille on, että ne käsittelevät kansainvälistä toimintaa eri näkökohdista. Jokainen kyselyn aihepiiri (kunnan kansainvälistymisstrategia, kunnan organisaatio, rakennerahastot sekä muut EU-ohjelmat ja kansainväliset yhteydet) on edustettuna. Kaikista kysymyksistä on annettu pisteitä nolasta yhteen. Poikkeuksia ovat kysymykset 6 (koulutus kansainvälistymisasioiden osalta), kysymys 8 (onko kunnan eri toimialoilla itsenäistä kansainvälistä toimintaa) ja kysymys 10 (kuntien osallistuminen eri EU-ohjelmiin). Myös kysymyksen 16 (koskien kun-

tien osallistumista eri kansainvälisten järjestöjen toimintaan) kohdalla on käytetty erilaista pisteytysjärjestelmää. Näissä kysymyksissä pisteet on jaettu osakysymysten mukaan (0.25 pistettä jokaisen osakysymyksen kohdalla).

Taulukko 39. Kansainvälistymisindeksiin sisältyvät kysymykset.

Kysymykset	
Kysymys 1 a	Onko kunnalla kansainvälistymisstrategia? (0 tai 1 pistettä)
Kysymys 4a	Onko kunnan organisaatiossa erillinen kansainvälisistä asioista vastaava yksikkö, tai yksikkö, joka muiden tehtävien lisäksi hoitaa myös kansainvälisiä asioita? (0 tai 1 pistettä)
Kysymys 4b	Onko kunnalla viranhaltija/viranhaltijoita joka/jotka päätoimisesti tai sivutoimisesti vastaa/vastaavat kansainvälisten asioiden hoidosta? (0 tai 1 pistettä)
Kysymys 5	Onko kunnalla kansainvälisistä asioista vastaava työryhmä tai luottamushenkilöelin? (0 tai 1 pistettä)
Kysymys 6	Onko kunnassa järjestetty kansainvälistymiseen liittyvää koulutusta viranhaltijoille/luottamushenkilöille joillakin seuraavista aloista: kielet, muiden maiden hallintojärjestelmät, EU-asiat, tavat/kulttuuri, muilla aloilla (0–2.5 pistettä)
Kysymys 7	Onko kunnassa luotu mahdollisuus osallistua kansainväliseen henkilöstörotaatioon tai virkamiesvaihtoon? (0 tai 1 pistettä)
Kysymys 8	Onko kunnan eri hallinnonaloilla itsenäistä kansainvälistä toimintaa? Yleinen hallinto, sosiaali- ja terveys, sivistys, tekninen sektori (0–1 pistettä)
Kysymys 9a	Onko kansainvälistyminen johtanut muutoksiin kuntanne yhteistyösuhteissa muiden kuntien kanssa? Uudet organisaatiot, esim. osaamis/kehittämiskeskukset (0 tai 1 pistettä)
Kysymys 9b	Onko kansainvälistyminen johtanut muutoksiin kuntanne yhteistyösuhteissa muiden kuntien kanssa? Uuden yhteisen henkilökunnan palkkaaminen, esim. projektikoordinaattori. (0 tai 1 pistettä)
Kysymys 9c	Onko kansainvälistyminen johtanut muutoksiin kuntanne yhteistyösuhteissa muiden kuntien kanssa? Onko vanhoille yhteistyöorganisaatioille annettu uusia tehtäviä, esim. ammattikoulutuksen kuntayhtymille. (0 tai 1 pistettä)
Kysymys 10	Missä EU-ohjelmissa kuntanne on osallisena (projektien järjestäjänä/rahoittajana/osarahoittajana)? Tavoite 6, Tavoite 2, Tavoite 5 b, Interreg, URBAN, Leader, Pomo, muu mikä? (0–2 pistettä)
Kysymys 11	Onko kunta osallistunut EU-projekteihin ohjelmakaudella 1995–1999?* (0 tai 1 pistettä)
Kysymys 13	Onko jokin niistä EU-projekteista, joihin kunta osallistuu syntynyt kunnan aloitteesta? (0 tai 1 pistettä)
Kysymys 16	Onko kunta jäsenenä jossain kansainvälisessä (pohjoismainen/eurooppalainen) yhteistyöjärjestössä, joka ajaa kuntien/alueiden intressejä? AMRIE, EURADA, EUROCIITIES, ICLEI, UBC, RETI, CPMR (0–2.0 pistettä)
Kysymys 17	Ylläpitääkö kuntan itse tai muiden tahojen kanssa tiedotus- tai ”lobbaus”toimistoa Brysselissä (0 tai 1 pistettä)
Kysymys 18	Onko kunnalla ystävyyskuntia? *(0 tai 1 pistettä)
Kysymys 23	Onko kunnan virallinen edustaja osallistunut viimeisen vuoden aikana kansainvälisiin kokouksiin? (0 tai 1 pistettä)

* Varsinainen kysymys kuului: Kuinka monessa EU-projektissa kuntanne on ensimmäisellä ohjelmakaudella 1995–1999 ollut osallisena? Mainitkaa nimeltä viisi tärkeintä projektia! Mikä on näiden projektien kokonais- rahoitus ja kuntanne osuus rahoituksesta?

** Varsinainen kysymys kuului: Mitkä ovat kuntanne ystävyyskunnat ulkomailla? Ja mitkä ystävyysuhteet ovat solmittu 1990-luvulla?

Kansainvälistymisindeksin tarkoituksena on luokitella tutkitut kunnat arvojärjestykseen sen perusteella miten aktiivisia kunnat ovat olleet kansainvälisissä asioissa. Indeksillä voi joidenkin tutkittujen kuntien kohdalla antaa vääristyneen kuvan kansainvälisestä toiminnasta, mutta antaa kuitenkin yleiskuvan kuntien kansainvälistymisestä.

Kovinkaan yllättävää ei ole, että parhaiten pärjäävät suuret kaupungit (pääasiassa kaupungit, joilla on kansainvälistymisstrategia). Syy tähän on niissä ulkoisissa ja sisäisissä vaikuttimissa, jotka vievät kansainvälistymisprosessia eteenpäin. Yllättävää sen sijaan on Iitin korkea sijoitus kansainvälistymisasteikolla. Iitti on tyypillinen maaseutukunta, jossa maa- ja metsätalous muodostaa edelleen pohjan maaseutualueiden elinvoimalle. Tehokkaan perusmaatalouden ohkeen on lisäksi syntynyt uusia pienyritys- ja sivuelinkeinotoimintoja, jotka liittyvät mm. elintarvikejalostukseen ja maaseutumatkailuun (www.iitti.fi/yrityminen/toiminta.htm, 11.09.2000). Iitillä on oman ilmoituksensa mukaan kansainvälistymisstrategia laadittuna, kunnassa on yksikkö joka muun toimen ohessa myös vastaa kansainvälisten asioiden hoitamisesta, minkä lisäksi myös eräät henkilöt (elinkeinoasiamies, koulutoimenjohtaja, kunnanjohtaja, kulttuurisihteeri) hoitavat kansainvälisiä asioita muiden toimien ohella. Myös luottamuselimellä (kunnanhallituksella) on tietty vastuu kansainvälisistä asioista. Näyttää siltä, että kunnan elinkeinoelämä toimii liikkeellepanevana voimana kansainvälisten asioiden hoidossa. Iitin kotisivujen mukaan kunnassa toimii yli 420 yritystä, joista suurin osa on yhdestä viiteen henkilöä työllistäviä pienyrityksiä.

Taulukko 40. Kuntien saamat kansainvälistymisindeksipisteet (mitä suurempi pistemäärä, sitä korkeampi aktiivisuus kansainvälisissä asioissa).

Kunta/kaupunki ja asukaskokoluokka	Indeksipisteet
Kotka (> 20 000 as.)	16
Vaasa (> 20 000 as.)	15
Lappeenranta (> 20 000 as.)	15
Hämeenlinna (> 20 000 as.)	13
Iitti (5 501–20 000 as.)	12,75
Espoo (> 20 000 as.)	12,50
Pieksämäki (5 501–20 000 as.)	11,75
Kerava (> 20 000 as.)	11,25
Mikkeli (> 20 000 as.)	11,25
Varkaus (> 20 000 as.)	10,50
Kokkola (> 20 000 as.)	9,75
Naantali (5 501–20 000 as.)	9,75
Vehkalahti (5 501–20 000 as.)	9,75
Pudasjärvi (5 501–20 000 as.)	9,50
Sonkajärvi (5 501–20 000 as.)	9
Lieksa (5 501–20 000 as.)	8,75
Kuhmoinen (< 5 500 as.)	8,25
Vahto (< 5 500 as.)	8,25
Virrat (5 501–20 000 as.)	8,25
Kristiinankaupunki (5 501–20 000 as.)	7,75
Oulainen (5 501–20 000 as.)	7,75
Ranua (5 501–20 000 as.)	7
Porvoo (> 20 000 as.)	6,50
Kiikala (< 5 500 as.)	6,50
Rääkkylä (< 5 500 as.)	6,50
Liljendal (< 5 500 as.)	6,25
Padasjoki (< 5 500 as.)	6,25
Haukipudas (5 501–20 000 as.)	6
Humppila (<5 500 as.)	6
Leppävirta (5 501–20 000 as.)	6
Lumijoki (< 5 500 as.)	6
Vimpeli (< 5 500 as.)	6
Kemiö (< 5 500 as.)	5,75
Outokumpu (< 5 500 as.)	5,75
Karstula (5 501–20 000 as.)	5,50
Kolari (<5 500 as.)	5,50
Närpiö (5 501–20 000 as.)	5,25
Noormarkku (5 501–20 000 as.)	5
Pyhäntä (< 5 500 as.)	5
Tyrnävä (<5 500 as.)	4,25
Kaarina (5 501–20 000 as.)	4
Suolahti (5 501–20 000 as.)	4
Multia (<5 500 as.)	3,50
Pylkönmäki (<5 500 as.)	2,25
Punkaharju (<5 500 as.)	1,75

Tutkitut kunnat jaettiin kansainvälistymisindeksin arvon perusteella kolmeen ryhmään, joista ensimmäinen on aktiivisten ryhmä (*kunnat toimineet aktiivisesti kansainvälisissä kysymyksissä*). Tähän ryhmään kuului 15 kuntaa joiden saama pistemäärä oli suurempi kuin 9.0 pistettä. Toiseen ryhmään kuului 12 kuntaa, jotka joissakin kansainvälisissä asioissa olivat olleet aktiivisia (*esimerkiksi lobbaus- sekä ystävyyskuntatoiminta*), tällöin pistemäärä vaihteli asteikolla 6.25–8.75 pistettä. Kolmas ryhmä koostui passiivisista kunnista (*kunnista joilla ei tuntunut olevan suurtakaan tarvetta kansainvälistyä*). Näitä kuntia löytyi 18 kappaletta ja ne saivat enimmillään 6.0 pistettä. Seuraavana on tarkoitus selvittää mahdollisia erityispiirteitä näissä kuntaryhmissä. Tällöin tarkastellaan ryhmien taustatekijöitä, esimerkiksi asukaslukua, velkataakkaa, kunnan pinta-alaa, kunnallisveroa ja asukastiheyttä.

Tarkasteltaessa taustatekijöiden merkitystä kansainvälistymiselle näyttää siltä, että aktiivisilla eli 15 parhaiten sijoittuneilla kunnilla olisi suurempi velkataakka sekä suurempi asukastiheys ja korkeampi veropohja (toisin sanoen kyseessä olisi varakkaampi kunta) kuin kahdella muulla ryhmällä. Pääasiassa aktiivien ryhmä koostuu keskisuurista ja suurista kaupungeista. Lisäksi näyttää siltä, että kaupungit/kunnat, jotka saavat korkeita pisteitä kansainvälistymisindeksillä, ovat keskittyneet Suomen läntisiin osiin, poikkeuksena tässä suhteessa ovat Sonkajärvi ja Pudasjärvi. Tämä on sikäli loogista, että kasvukeskukset, joissa on kansainvälinen elinkeinoelämä, yliopisto, sekä satama sijaitsevat juuri näillä alueilla.

Taulukko 41. Kuntaryhmien välinen vertailu taustamuuttujien suhteen.

Taustamuuttujat	Aktiiviset kunnat	Joillakin aloilla aktiiviset kunnat	Passiiviset kunnat
Velkataakka asukasta kohden 1997	5 192 mk/as.	3 672 mk/as.	4 149 mk/as.
Pinta-ala 1998	707 km ²	1 001 km ²	597 km ²
Veropohja 1998	67 661 mk/as.	57 330 mk/as.	55 239 mk/as.
Asukastiheys 1998	260 as./km ²	14 as./km ²	33 as./km ²
Asukasmäärä 1998	40 274 as.	8 831 as.	6 172 as.

*Luvut ovat keskimääräisiä

Miten taustamuuttujat vaikuttavat kunnan/kaupungin halukkuuteen laatia esimerkiksi kansainvälistymisstrategia, palkata virkamies vastaamaan kansainvälisten asioiden hoidosta, osallistua kunnallisia etuja ajaviin järjestöiden toimintaan tai ylläpitää lobbaus- tai tiedotustoimistoa Brysselissä? Vastauksen saamiseksi tarkastellaan muuttujien välistä yhteisvaihtelua, eli tässä tapauksessa mitataan yhteisvaihtelu taustamuuttujien ja kansainvälistymisindeksin välillä. Kansainvälistymisindeksi on selitettävä muuttuja, sillä indeksi mittaa kansainvälistymisastetta tutkituissa kunnissa. Jos korrelaatio (yhteisvaihtelu) on negatiivinen, muuttuja vai-

kuttaa negatiivisesti kunnan halukkuuteen luoda kansainvälisiä suhteita Jos taas korrelaatio on positiivinen, myös vaikutus on positiivinen.

Taulukko 42. Kansainvälistymisindeksin ja kuntien taustamuuttujien väliset korrelaatiot (Pearsons' r).

	Kansainvälistymisindeksi
Kunnan pinta-ala 1998	-0.022
Kunnan velkataakka/asukas 1997	0.194
Asukastiheys 1998	0.495**
Veropohja 1998	0.488**
Asukasluku 1998	0.536**

** Korrelaatio on merkitsevä 0.01 asteella

Kunnan pinta-alan suuruudella ja kunnallisella velkataakalla ei sinänsä ole suoranaista vaikutusta kunnan toimintaan kansainvälisissä kysymyksissä. Sitä vastoin korrelaatio on suhteellisen vahva ja merkitsevä asukastiheyden, veropohjan sekä asukasluvun kanssa. Tästä voidaan vetää seuraava johtopäätös: Pieni kunta, jolla on alhainen veropohja (vähemmän varakas kunta) ja pieni asukastiheys, on jo kansainvälistymisprosessin alkuvaiheissa jälkijunassa, koska sillä on niin monta kansainvälistymiskehitystä hidastavaa tekijää.

Taustamuuttujien vaikutuksesta kunnan/kaupungin suhtautumiseen kansainvälisten yhteyksien luomiseen voidaan keskustella. Vaikka taustamuuttujat ovat keskeisiä tekijöitä, on myös muita tärkeitä tekijöitä joita ei saa unohtaa. Jos liitetään yhteen jo aikaisemmin mainitut taustatekijät (kansainvälinen elinkeinoelämä, yliopisto, satama) ja korrelaatioanalyysissä käytetyt muuttujat, voidaan vetää tiettyjä johtopäätöksiä siitä, mitkä kunnat tulevat toimimaan aktiivisesti kansainvälisissä kysymyksissä. Muuttujien yhdistäminen antaa suurin piirtein samanlaisen tuloksen: suuren asukasluvun kaupungit tai kunnat pärjäävät parhaiten.

Erisuuruisten kuntien virkamiehet ja luottamushenkilöt kokevat kansainvälisen toiminnan suurin piirtein samalla tavalla. Suurin osa sekä luottamushenkilöistä että virkamiehistä kokee kuntansa kansainvälisen toiminnan sopivana. Mutta mitä suurempi kunta/kaupunki, sitä suurempi on vastustus kunnan osallistumiselle erilaisiin kansainvälisiin toimintoihin. Samanaikaisesti pienempien kuntien luottamushenkilöt ja virkamiehet kokevat, että oman kunnan kansainvälinen toiminta on liian vähäistä. Mutta erot ovat pienet verrattaessa alle 5 500 asukkaan kuntia 5 001–20 000 asukkaan kuntiin.

Taulukko 43. Luottamushenkilöiden ja virkamiesten mielipiteet kuntansa panostamisesta kansainväliseen toimintaan (% , kuntakoon mukaiset jakaumat).

Kuntakoko- luokka	Liian vähän kansainvälistä toimintaa	Sopivasti kansainvälistä toimintaa	Liian paljon kansainvälistä toimintaa
< 5 500 as.	47 %	51 %	2 %
5 501–20 000 as.	44 %	51 %	5 %
> 20 000 as.	29 %	59 %	12 %

Lähde: VILU-99, viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden kyselytutkimus

Yksittäisten kuntien osalta voidaan mainita Kolari, missä 73 prosenttia luottamushenkilöistä ja virkamiehistä kokivat, että kansainvälistä toimintaa oli liian vähän. Sitä vastoin Kiikalassa oltiin osin sitä mieltä, että kansainvälinen toiminta oli liian suurta (13 %). Suurin vastustus kansainvälisen toimintaan panostamiseen ilmeni suurissa kaupungeissa ja ennen kaikkea Hämeenlinnassa (22 %). Mutta on korostettava, että enemmistö luottamushenkilöistä ja virkamiehistä olivat sitä mieltä, että kunnassa panostetaan kansainväliseen toimintaan sopivassa määrin.

VILU-tietokannan mukaan viranhaltijat ja luottamushenkilöt kokevat yhteistyön yritysten kanssa kansainvälistymisen kaikkein tärkeimpänä muotona. Yritykset näyttävät monissa tapauksissa olevan avainasemassa kansainvälistymiskehityksessä. Suuret kaupungit kokevat, että kansainvälistymisstrategian laatiminen on tärkeää, kun taas keskisuuret ja pienet kunnat katsovat, ettei siitä olisi kovinkaan suurta hyötyä. Suurissa kunnissa on tarvetta (kansainvälinen elinkeinoelämä, satama, yliopisto) laatia kansainvälistymisstrategia. Yleensä suurten kaupunkien luottamushenkilöt ja viranhaltijat suhtautuvat myönteisesti kansainvälistymisstrategioiden laadintaan.

Taulukko 44. Kansainvälistymisen erilaiset ilmenemismuodot ja koetut hyödyt oman kunnan näkökulmasta. Niiden osuus, jotka kokevat, että yhteistyömuodosta on hyötyä (% , kuntakoon mukaiset jakaumat).

	< 5 500 as.	5 501–20 000 as.	> 20 000 as.
1. Kansainvälistymisstrategian laatiminen	22	38	60
2. Yhteistyö ystävyyskuntien kanssa	43	52	45
3. Yhteistyö muiden pohjoismaiden kuntien kanssa (esim. EU-projektien yhteydessä)	52	63	68
4. Yhteistyö muiden Itämeren maiden kuntien kanssa (esim. EU-projektien yhteydessä)	35	48	62
5. Yhteistyö muiden eurooppalaisen kuntien kanssa (esim. EU-projektien yhteydessä)	32	44	56
6. Tiedotus/lobbaustoimisto Brysselissä (oma tai yhdessä muiden kuntien kanssa)	29	38	37
7. Kansainvälistymisyhteistyö yritysten kanssa (vientä, markkinointi, jne.)	61	73	74
8. Vaikuttaminen Suomen Kuntaliiton kautta	58	60	49
9. Viranhaltijoiden vaihto-ohjelmat muiden maiden kuntien kanssa	25	35	42
10. Kunnan jäsenyys kansainvälisissä järjestöissä	15	23	30
11. Kansainvälistymisyhteistyö kuntayhtymien kanssa	50	58	56
12. Alueellinen kansainvälistymisyhteistyö	52	61	56

Lähde: VILU-99, Viranhaltija- ja luottamushenkilökysely

Taulukon 44 mukaan pienet ja keskisuuret kunnat/kaupungit mieltävät Kuntaliiton ”käyttökelpoisemmaksi” kansainvälisissä kysymyksissä kuin suuremmat kaupungit. Suurilla kaupungeilla on laajemmat yhteysverkostot käytettävissään ja siten niillä ei ole samanlaista tarvetta käyttää Kuntaliiton palveluksia kuin pienillä ja keskisuurilla kunnilla. Pienissä ja keskisuurissa kunnissa kansainvälistyminen perustuu yleensä yhteistyöhön lähialueen kuntien kanssa. Yhteistyötä tehdään myös muiden kuin Kuntaliiton kanssa.

Kansainvälistyminen on laaja käsite. Sanalla kansainvälistyminen tarkoitetaan erityisesti seuraavia asioita: ulkomaalainen pääoma, investoinnit ja turismi. Mutta se käsittää myös yhteydet muihin maihin (ajatusten, tieteen ja trendien maailmaan), kansainväliset yritykset, kehittyneet peruspalvelut, erilaiset järjestöt ja instituutiot. Kansainvälistymiseen liitetään usein myös käsitteet avoimuus ja alttius kaikelle uudelle, ensivaikutelman tärkeys ja yleinen myönteinen ilmapiiri. Kaupunkien kansainvälistymisen tarkoitus on vahvistaa kaupungin luontaisia synergiaetuja luomalla yhteyksiä yhä laajenevalle alueelle tai asettamalla uusia tavoitteita (Berghäll & Aronen 1998).

Kansainvälistyminen on osittain uusi käsite paikallistasolla Suomessa. Kuntien välistä ystävyyskuntatoimintaa on harjoitettu sitten toisen maailmansodan kun taas osallistuminen erilaisiin EU-projekteihin ja EU-jäsenyyden mukanaan tuomiin tukialuehankkeisiin on ollut mahdollista vasta Suomen liittyttyä Euroopan unioniin varsinaiseksi jäseneksi vuonna 1995. Kansainvälistyminen etenee paikallistasolla vaihtelevalla nopeudella. Suuret kaupungit näyttävät läpikäyneen suurimmat muutokset. Pienessä kunnassa ei ole ollut samanlaista tarvetta luoda ja ylläpitää (kansainvälinen elinkeinoelämä, yliopisto) kansainvälisiä suhteita. Mutta tämä ei tarkoita etteikö pienet ja keskisuuret kunnat pitäisi kansainvälistymistä tärkeänä kysymyksenä tulevaisuutta ajatellen.

Kirjallisuus

Baldersheim Harald & Krister Ståhlberg (1999): *Nordic Region-Building in a European Perspective*. Aldershot, Ashgate

Berg Linda (1999): *Aktiva Kommuner? En studie av de svenska kommunernas aktivitet i EU-frågor*. CERGU, Centrum för Europaforskning, Göteborg

Berghäll Elina & Kauko Aronen (1998): *Kaupunkien kansainvälistymisen parhaat käytännöt*. Suomen Kuntaliitto, Helsinki

Heichlinger Alexander (1999): *A Regional Representation in Brussels: The Right Idea for Influencing EU Policy Making?* European Institute of Public Administration, Maastricht

Hobbs Heidi H. (1994): *City Hall goes Abroad*. Sage Publications, California

Holmroos Tom (1998): *Euroopan unionin tulevaisuuden haasteet alue- ja paikallishallinnon kannalta*. Acta nro 90. Suomen Kuntaliitto, Helsinki

Jerneck Magnus (1999): *Lidköping B en stad i världen*. Kommunal Ekonomi och Politik, Nr 4 December 1999, Kommunforskning i Västsverige, Kungälv

Klausen Kurt Klaudi (1998): *Explaining Local Government EU Activities as Business Promotion*. Current Politics and Economics of Europe Volume 8 Number 3, Nova Science Publishers

Sandberg Siv (1995): *Kommunens internationella kopplingar: Vad berättar vänorter och besök om kommunens nätverk*. Kunnallistieteellinen aikakauskirja, 2/1995, Kunnallistieteiden yhdistys, Helsinki

Sandberg Siv (2000): *Kunnat ja alueet: Vapaus lisääntyy, erot kasvavat*. EU ja Suomi, Edita, Helsinki

Sandberg Siv & Krister Ståhlberg (1999): *"Enemmän kuin osiensa summa. Uudenmaan ja Varsinais-Suomen TE-keskusten arviointi"*. Kauppa- ja teollisuusministeriö, Helsinki

Ståhlberg Krister (1975): *Teori och praxis i kommunal planering*. Meddelanden från stiftelsen för Åbo Akademi, Forskningsinstitut, Nr. 4, Åbo

Suomen Kunnallisiitto (1988): *Kunta ja Kansainvälistyminen*. Suomen Kunnallisiitto, Jyväskylä

Tietokantoja

Kysely maakuntien liitoille, keväällä 2000. Kyselyllä kartoitettiin kansainvälistymiskehitystä maakuntien liitoissa. Institutet för jämförande politik och förvaltning, Åbo Akademi.

Kysely KuntaSuomi 2004 kunnille, viranhaltijoille ja luottamushenkilöille, keväällä 2000. Kyselyllä kartoitettiin päättäjien suhtautumista mm. kansainvälisiin kysymyksiin. Institutionen för offentlig förvaltning, Åbo Akademi.

Kysely KuntaSuomi 2004 kunnille, kansainvälisistä asioista vastaaville viranhaltijoille, syksyllä 1999. Kyselyn tarkoitus oli kerätä tietoa kunnille mm. miten kansainvälisiä asioita hoidetaan kunnissa ja kuka niitä hoitaa sekä selvittää millaisia kansainvälistymisstrategioita kunnat ovat laatineet. Institutet för offentlig förvaltning, Åbo Akademi.

WWW-dokumentteja

www.htk.fi/sotke/malli.htm 10.02.2000. Yhteenveto Hämeenlinnan osallistumisesta kansainväliseen verkostoon ”Cities of Tomorrow”.

www.kokkola.fi/kunta/kehittamisstrategia/kehittamisstrategia.htm 11.02.2000. Yhteenveto Kokkolan kehittämissstrategiasta.

www.mol.fi/esr/esrsuomi.html 26.02.2000. Tietoa Euroopan sosiaalirahastosta (ESR)

www.kuntaliitto.fi/kv-asiat/kvorg.htm 24.03.2000. Tietoja kuntien sekä maankuntaliittojen osallistumisesta kansainvälisten järjestöjen toimintaan

www.intermin.fi 15.05.2000. Sisäasianministeriön kotisivu.

www.intermin.fi/sve/region/eu-allm.html 15.05. 2000. Tietoja EU:n rakennerahasto-ohjelmista, tavoitealueet 2, 5b ja 6.

www.inforegio.org 15.05.2000. Tietoja EU:n rakennerahasto-ohjelmista, tavoitealueet 2, 5b ja 6.

www.iitti.fi/yrittaminen/toiminta.htm 11.09.2000. Tietoja mm. Iitin kunnan elinkeinoelämästä sekä kansainvälistymispyrkimyksistä.

Liite 1. Luettelo kansainvälistymisindeksin muodostavista kansainvälistymiskysymyksistä (X merkitsee myönteistä vastausta ko. kysymykseen). Indeksipistemäärän mukainen järjestys suurimmasta pienimpään.

Kunta	1A	4A	4B	5	7	9A	9B	9C	13	17	23
Kotka	X	X	X		X	X	X		X		X
Vaasa	X	X	X		X				X	X	X
Lappeenranta	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Hämeenlinna		X	X			X	X	X	X	X	X
Iitti	X	X	X	X				X	X	X	X
Espoo	X				X	X			X	X	X
Pieksämäki	X		X	X	X		X		X		X
Kerava	X		X			X		X	X	X	X
Mikkeli	X	X	X		X		X	X	X		X
Varkaus	X		X		X			X	X	X	X
Kokkola		X	X		X				X	X	X
Naantali	X	X	X	X	X						X
Vehkalahti			X			X			X	X	X
Pudasjärvi			X				X	X	X	X	X
Sonkajärvi			X			X		X	X	X	X
Lieksa			X		X	X			X	X	X
Kuhmoinen			X		X				X	X	X
Vahto			X			X	X		X	X	
Virrat			X						X	X	X
Kristiinankaupunki				X	X				X	X	
Oulainen	X			X					X		X
Ranua						X	X		X	X	
Porvoo		X	X							X	X
Kiikala					X				X		
Rääkkylä						X		X	X		
Liljendal						X	X		X	X	
Padasjoki			X						X	X	
Haukipudas			X								X
Humppila						X	X		X	X	
Leppävirta			X		X						X
Lumijoki									X		X
Vimpeli		X	X						X	X	
Kemiö			X						X		
Outokumpu			X							X	X
Karstula					X				X		
Kolari						X	X		X		
Närpiö									X	X	
Noormarkku			X						X	X	
Pyhäntä			X						X		
Tyrnävä									X		
Kaarina									X		
Suolahti									X		
Multia									X	X	
Pylkönmäki											
Punkaharju									X	X	

Liite 2. Kyselylomake

1. Kunta _____
2. Id.numero _____

A. Kunnan kansainvälistymisstrategia

1. a) Onko kunnallanne kansainvälistymisstrategia?
b) Tärkeimmät strategiset suuntaukset
c) Mitkä tahot ovat olleet mukana laatimassa kuntanne kansainvälistymisstrategiaa – joko osallistumalla itse strategiatyöhön tai konsultoinnin kautta?
2. Onko kunnassanne tehty analyysi kunnan vahvuuksista ja heikkouksista (SWOT)? Mainitkaa keskeiset vahvuudet ja heikkoudet.
3. Millä tavalla kansainvälistymisstrategia näkyy kunnan taloussuunnitelmas-
sa?
a) Tavoitteina
b) Kehittämisen painopisteinä

B. Organisaatio

4. a) Onko kuntanne organisaatiossa erillinen kansainvälisistä asioista vastaava yksikkö, tai yksikkö, joka muiden tehtävien lisäksi hoitaa myös kansainvälisiä asioita?
Minkälainen yksikkö?
b) Onko kunnallanne viranhaltija/viranhaltijoita joka/jotka päätoimisesti tai sivutoimisesti vastaa/vastaavat kansainvälisten asioiden hoidosta?
Kuka/Ketkä?
5. Onko kunnallanne kansainvälisistä asioista vastaava työryhmä tai luottamus-
henkilöelin? Mikäli vastaus on ”kyllä”, ketkä ovat edustettuina ko. elimessä?
(viranhaltijat, luottamushenkilöt, muut tahot)
6. Onko kunnassanne järjestetty kansainvälistymiseen liittyvää koulutusta (vi-
ranhaltijoille/luottamushenkilölle)?
a) Kielet
b) Muiden maiden hallintojärjestelmät
c) EU-asiat
d) Tavat/kulttuuri
e) Muuta
Mikäli vastasitte kysymykseen ”muuta” antakaa esimerkkejä

7. Onko kunnassanne luotu mahdollisuus osallistua kansainväliseen henkilöstö-
rotaatioon tai virkamiesvaihtoon?
Mikäli vastaus on ”kyllä”, niin antakaa esimerkkejä
8. Onko kuntanne eri hallinnonaloilla itsenäistä kv-toimintaa?
a) Yleinen hallinto
b) Sosiaali- ja terveys
c) Sivistys
d) Tekninen sektori
Millaista?
9. Onko kansainvälistyminen johtanut muutoksiin kuntanne yhteistyösuhteissa
muiden kuntien kanssa?
a) Uudet organisaatiot, esim. osaamis/kehittämiskeskukset
Antakaa esimerkkejä
b) Uuden yhteisen henkilökunnan palkkaaminen, esim. projektikoordinaatto-
ri.
Antakaa esimerkkejä
c) Onko vanhoille yhteistyöorganisaatioille annettu uusia tehtäviä, esim. am-
mattikoulutuksen kuntayhtymille. Antakaa esimerkkejä

C. Rakennerrahastot ja muut EU-ohjelmat

10. Missä EU-ohjelmissä kuntanne on osallisena (projektien järjestäjänä/rahoit-
tajana/osarahoittajana)?
a) Tavoite 6
b) Tavoite 2
c) Tavoite 5 b
d) Interreg
e) URBAN
f) Leader
g) Pomo
h) Muu, mikä?
11. Kuinka monessa EU-projektissa kuntanne on ensimmäisellä ohjelmakaudella
1995–1999 ollut osallisena? Mainitkaa nimeltä viisi tärkeintä projektia! Mikä
on näiden projektien kokonaisrahoitus ja kuntanne osuus rahoituksesta?
12. Ketkä ovat yhteistyösapuolenne EU-projekteissa? Mainitkaa projektikoh-
taisesti viisi tärkeintä kotimaista sekä ulkomaista yhteistyösapuolta.
13. Onko jokin niistä EU-projekteista, joihin kuntanne osallistuu syntynyt kun-
tanne aloitteesta?
Mikäli vastaus on ”kyllä”, antakaa esimerkkejä

14. Kuinka suuri on kuntanne yhteenlaskettu rahoituspanostus erilaisiin EU-projekteihin? (suurin piirtein)
15. Onko kunnassanne suoritettu erityisiä valmisteluja euroon siirtymisen johdosta?
Mikäli vastaus on ”kyllä”, antakaa esimerkkejä

D. Kansainväliset yhteydet

16. Onko kuntanne jäsenenä jossain kansainvälisessä (pohjoismainen/eurooppalainen) yhteistyöjärjestössä, joka ajaa kuntien/alueiden intressejä?
 - a) AMRIE
 - b) EURADA
 - c) EUROCITIES
 - d) ICLEI
 - e) UBC
 - f) RETI
 - g) CPMR
 Muu, mikä?
17. Ylläpitääkö kuntanne itse tai muiden tahojen kanssa tiedotus- tai ”lobbaus”-toimistoa Brysselissä? Missä muodossa?
18. Mitkä ovat kuntanne ystävyyskunnat ulkomailla? Ja mitkä ystävyysuhteet ovat solmittu 1990-luvulla?
19. Onko kuntanne edustaja/t vierailut ystävyyskunnassa/kunnissa viimeisen vuoden aikana?
Mikäli vastasitte ”kyllä”, niin missä?
20. Onko ystävyyskuntanne edustaja/t vierailut kunnassanne viimeisen vuoden aikana?
Mikäli vastasitte ”kyllä”, minkä kunnan/kuntien
21. Onko kunnastanne tehty muita opintomatkoja tms. ulkomaisiin kuntiin tai organisaatioihin muissa maissa viimeisen vuoden aikana?
22. Onko kuntanne ottanut vastaan virallisia ulkomaisia ryhmiä/valtuuskuntia viimeisen vuoden aikana?
23. Onko kuntanne virallinen edustaja osallistunut viimeisen vuoden aikana kansainvälisiin kokouksiin?
Mikäli vastasitte ”kyllä”, ketkä ja mihin
24. Mainitkaa tärkeimmät kansainvälistymiseen liittyvät verkostot, joihin kuntanne osallistuu?

Kiitos avustanne!